

A szakasz felállítása.

53. §.

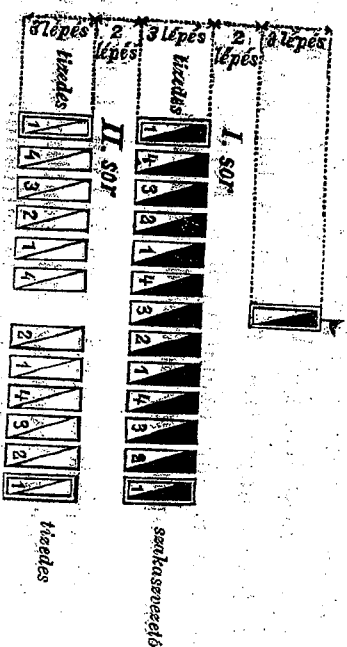
517.

A szakasz két sorban áll fel 2 lépésnyi sor-közzel, a mely az első sorbeli lovak farkától a második sorbeliek fejéig méretek.

Két egymás mögött álló lovas egy tagot, az olyan lovas, a kinek nincsen mögötte, egy feltagot képez.

518.

Ha a szakasz tisztesei teljes számban megvannak, akkor azok a rajzban feltüntetett módon állanak:

Hányzó tisztések helyettesekkel pótolhatnak, fölös számnak az arcvonalba beosztatnak.

Az esetleg szintén kivonult őrmester — ha nem szakaszparancsnok — a jobb szárnyon az első sor tisztese mellett áll.

Az első felállitásnál a szakaszt a szakasz-519. parancsnok után rangban legidősebb altiszt állítja fel.

A felállítás ezen vezényszóra történik:

«Szakaszba!»

Az első sorban a tisztések beszámításával legalább 12 lovasnak kell állni. A hány kisebb állományál ezen számból hiányzik, annyi a második sorból pótlendő; de a második sorbeli lovasok száma az első sorbelieknek legalább a felét kell hogy kitegye. Az első sor kiegészítése folytán keletkező feltagok egyenletesen fölosztandók a 2-es és 3-as számokra, a négyes osztások szárnytagjai azonban mindenesetre teljesek legyenek.

Az első sorban csupán sötét színű, feltűnő jegyek nélküli lovak álljanak.

A beosztó altiszt meghatározza a közepet, ügyel arra, hogy a lovak az arcvonalra merőlegesen álljanak, továbbá, hogy az első sorbeli lovasok érintkezést és igazodást tartsanak a közép felé, a második sorbeliek pedig fedezzenek és sorközt vegyenek. Azután elrendeli a négyesével való beosztást, a minél a második sorbeli lovasoknak előttesük számát kell átvenniök és szintén hangosan kell számlálniok.

Beosztja ezután a szakaszt 3. járőrbe, melyek jobb, közép-, és bal-járőrnek nevezetűnek. Az első sor szárnytisztesei a jobb- illetve a bal-járőrt, a második sor jobb szárnyának szárnytisztese a

közép-járórt vezénylik. Minden járórnak kijelölt a járór-parancsnoknak egy helyettese. Végre megjelöltetik egy lovas, mint terepkutató.

Minden lovasnak tudnia kell, hogy melyik tagosztághoz és melyik járórhoz tartozik, hogy minden körülmények közt gyorsan megtalálhassa helyét.

520. A felállítás befejezte után a szakaszparancsnoknak a tiszteltetés teljesítendő és a kivonult lovasok száma jelentendő.

521. A szakasz lórói leszállva is alakulhat, mire nézve az 516. pont határozványai mérvadók.

54. §.

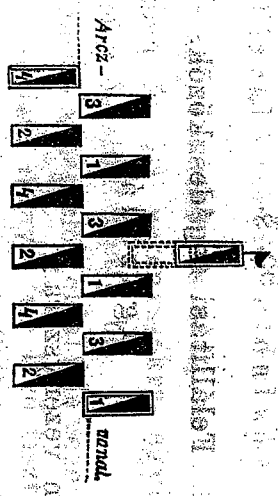
Lórói szállás és felülés.

522. A leszállás e vezényszóra történik:

«Lórói!»

mire az első sorbeli páratlan számúak 3 lépésnyire egyenest előre, a második sorbeli páros számúak pedig ugyanannyira hátra mennek.

A szakaszparancsnok a páratlanokkal egyidejűleg 3 lépésnyire előremegy, mire a leszállás végbevitetik.

Ezen vezényszóra:

«Lórói!»

Ha a szakasz lórói leszállva alakítottatott, akkor a «Lórói» vezényszóra a lovak előbb az 522. pontban leírt felállási viszonyba vezetendők. Lóraülés után a párosok ismét beosztásukba előrevonulnak, a második sor fedez és sor között és a szakaszparancsnok helyreigazítja felállási viszonyát.

523.

Felállítási segédesszközök.

Igazodás.

524.

Ezen vezényszóra:

«Igazodás!»

az első sor minden lovasa a középp. felé fordítja fejét és tekintetét. A középember, valamint a szárnyakon levő tisztesek sorközt vesznek a szá- kaszparancsnoktól, a többi legénység ezen tám- pontok után igazodik és érintkezést vesz a közép felé.

A huszár akkor áll igazodva, ha az igazodás oldalán levő szemével csak szomszédját látja, másik szemével pedig az arcvonalnak csak lát- szatát veszi észre. Előre kell lépnie, mihelyt az arcvonalból ennyit nem lát, vagy hátramennie, mihelyt többet lát abból. A második sor lovasai fedezni és sorközt vesznek.

Az igazodás megittélésére a parancsnok vala- melyik szárnytól néhány lépésvyire oldalt áll föl. Ezen vezényszóra:

«Vá — gyázz!»

az első sor fejét és tekintetét ismét egyenest fordítja.

Hátralepés és oldalalzás.

A hátralepés a 363. és 364. az oldalzás a 393. pontban foglalt vezényszóra egyidejűleg kezdetik meg és szüntetik be.

Oldalzáskor a megjelölt oldal felé veendő érint- kezés; az oldalzás irányra felé levő tiszteseknek — mégpedig szakaszal mindkét sor tisztesei- nek — az első pillanatban kissé gyorsabban kell oldalt kitérniök, hogy tért nyissanak.

Fordulatok és az arcvonal meg- fordítása.

A fordulatok egyes osztagokkal és csak lépés- ben hajthatnak végre. 526.

Ezen vezényszóra:

«Jobbra (balra) — át!»

mindkét sorban minden négyes osztagnak sark- pontján a lovas lovát közepe körül a 378. pont szerint azon mérvben fordítja, a mint szomszéd- jai az arcvonalból előretörnek. A kanyaradó szárnyon levő lovasnak halogatas nélkül lépésben előre kell kőnnie a végből, hogy a szomszéd osz- tagnak a fordulathoz megkivárató helyét meg- szerezzé; a nélkül azonban, hogy emellett az ugyanazon osztaghoz tartozó szomszédjától eltá- volodnék.

527

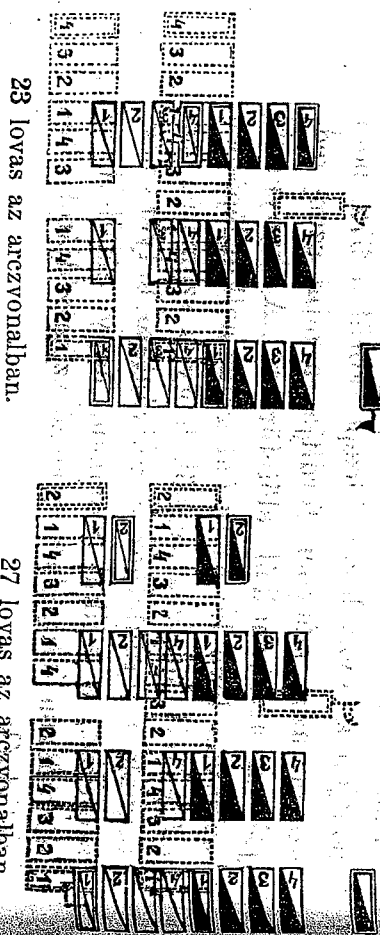
Fordulatközben minden osztág lovasai a sarkpont felé tartanak érintkezést. A fordulat után valamennyi osztág előretört szárnyai a hasonló számúakra fődöznek.

Ha a balszárnyon levő osztág csak három, két, vagy egy tagból áll, akkor ezek a hasonló számúakra maradnak fődözve. Balra fordulatkor kissé előre kell tartaniok, hogy a szomszéd osztagnak a megfelelő helyet megadják.

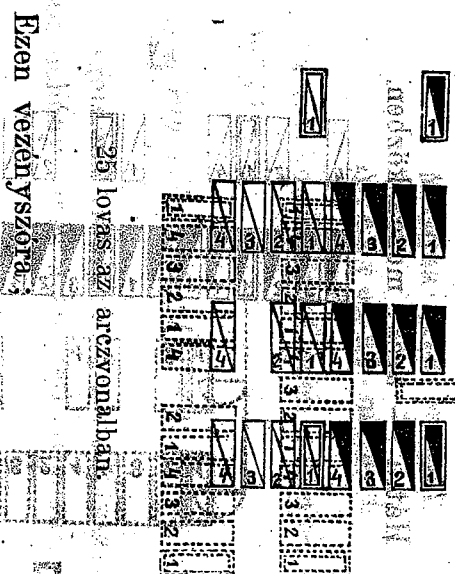
A második sor az első után igazodik, a feltagok üres helyeit azonban fentartja.

A szakaszparancsnok önállóan fordul; 2 lépésnyire az élosztág mellé megy és a vezetést megtartja. A jobb szárnyon levő őrmester jobbra fordulatnál önállóan fordul és a második sor 1-es száma mellé zárkózik; balra fordulatnál négyes osztága kanyarodó szárnyán marad.

Jobbra — át!

... a zászló alatt Balra — át! ...

528.

az osztágok megfelelő fordulatnál helyreállították az arcvonalát;

Az eredeti balszárnynak négy lovasnál kevesebből álló osztága «Balra arca»-nál a fordulat után a szomszéd osztághoz jobbra előre zárkózik.

A szakaszparancsnok ismét a közép elé helyére megy.

Ezen vezényszóra:

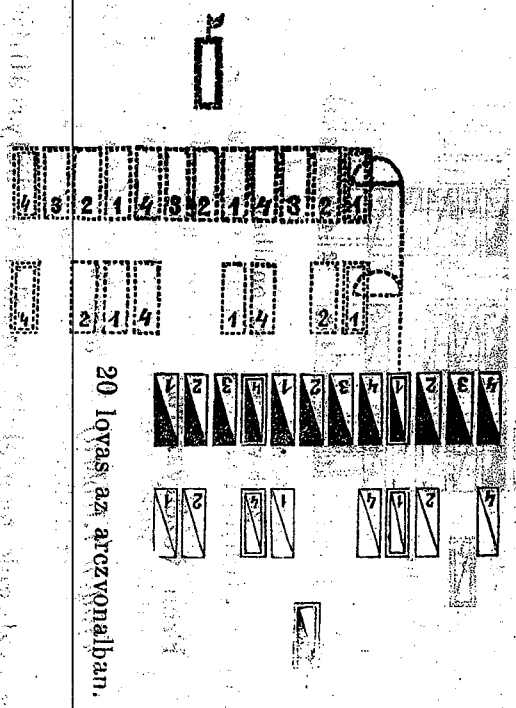
«Háttra — arca!»

529.

valamennyi négyes osztág megszakítás nélkül két jobbra fordulatot hajt végre. A bal szárnyon

levő és négy lovasnál kevesebből álló osztág a második jobbra fordulatnak utolsó lépései közben balra oldalt húzódik, hogy érintkezést nyerjen.

Hátára — arcvonal mozgásközben.

A feltagok üres helyei nem tölthetnek be.

A szakaszparancsnok a jobb szárny körül az új arcvonal elé megy; a jobb szárnyon levő őrmester önállóan fordul és az első sor szárnyához zárkózik.

Az arcvonalnak helyreállítása hasonló mozgulat által történik, miközben az eredeti bal szárnyon levő osztág, ha négy lovasnál vagy tagnál kevesebből áll, a szomszéd osztág bekanyarodására megfelelő tért nyisson.

56. S. A mozgás arcvonallal.

Mozgás arcvonallal.

Az arcvonal-menet ezen vezényszóra kezdődik meg: *Arcvonal-menet.* 530.

Utány...! Lépést (Lépetést, Vágást) a Jamból!

Üggetésnél és vágásnál a szabályszerű ütembe csak néhány lépés után kell átmenni.

531.

A középben levő lovas sorközébe a szakaszparancsnok mögött lovagol. A szakaszparancsnoknak egyenest kell tartania, egyenlő ütemet kell tartania és nem szabad az osztág felé hátrahéznia. A hátrahéknítés következtében a menetiránytól könnyen eltér és az arcvonalmenetet ingadozóvá és bizonytalanná teszi.

Minden lovas lovat egyenest vezet és egyenlő ütemet, a második sor fődőzést és sorközt tart. Az érintkezésnek a közép felé való megtartása, az egyenest előre lovaglás és az egyenlő ütem megtartása által az igazodás sokkal jobban megmarad, mint ha az aggodalmasan szemmel kerestetik.

A közép felől jövő nyomásnak a lovas engedjen, a közép felé hatónak pedig álljon ellen, hogy az a menetirányból el ne nyomassék.

Az érintkezés és igazodás helyreállítását csak ugyanazon jármód betartása mellett, lassankint szabad eszközölni.

532.

Ha a szakasz útról letérve a terepen mozog, akkor a terep kútatóinak a szakaszparancsnok rendelkezésére 200—300 lépésnyire a szakasz előtt kell lovagolnia. Hogy a szakasz váratlanul akadályokat és ama helyeket, a hol ezek áthatolhatók, jelekkel mutassa kell. Rohammal ameddig csak lehet a szakasz előtt kell maradnia.

533.

Ha valamely osztág arcvonal-menet közben oly akadályra bukkan, a mely egyes lovasoknak lehetetlenül teszi, hogy beosztásukban megmaradjanak, akkor az illetők vezényszó nélkül hátra maradnak, az arcvonal mögé húzódnak és az akadályon áthatolván, vezényszó nélkül beosztásukba mennek.

Semmiestre sem szabad ezeknek oldalvást való tolakodással az akadály kikerülését, megkísérletleniök, mert különben az egész arcvonalat zavarják és az iránytól eltérítik.

Fokozottabb jármódokban, kedvezőtlen talajon stb. a második sorbeli lovasok ne közvetlenül előttesek mögött, hanem azoktól kissé oldalt/balra, az első sorbeli lovasok térközeire, fedezve lovasgolyának. Így a lovas és a ló is jobban látja az

utat, a lovas azonkívül még a szakaszparancsnokot is. A második sor az elsőhöz való eme viszonyában húzódás, vagy kanyarodásközben is megmaradhat.

Füdült és átszergdelt terepen a szakasz a legkönnyebben csoportban mozog, melybe

«Csoportha»

vezényszóra megy át; ennél a szakasz szélességben, ne pedig mélységben terjeszkedjék ki.

Ha valamely szorosan csoportban kell átmenni, akkor mindenik szárnyról előretér és az első sor előtt szorosan a szakaszparancsnokhoz zárkózik annyi elsősorbeli lovas, hogy a szoros szélessége ki legyen töltve; ezeknek mögöttesei hátramaradnak a második sor mögé. Valamennyi lovas sor-köz nélkül felzárkózik.

A zárt szakasz (sor)

«Szakaszba! (Sorba!)»

vezényszóra alakíttatik ismét meg.

Ezen vezényszóra:

«Ally!»

a mozgás sebességéhez képest gyorsabban vagy lassabban meg kell állni/leállni az állományt.

535.

Húzódás.

536. Húzódás csak menetközben fordul elő.
Ha a menetiránytól legfeljebb 45 fokig terjedő szög alatt el kell térni, akkor ez vezényeltetik.

«Húzódás — jobbra (balra)! — Irány...!»

Erre a rendelkezésre álló terhez képest az egész szakasz lehetőleg egyidejűleg megteszi a felfordulót, mihez azon tisztessnek, a ki a húzódás felé levő szárnyon van, gyorsan helyet kell adnia.

A szakaszparancsnok fokozatosan fordul, hogy a közép öt követhesse.

Azután ezen irányban az ábrából kivethető helyzetben valamennyien egyenesen tovább lovagolnak.

Érintkezés azon szárny felé tartatik, a merre a húzódás történik.

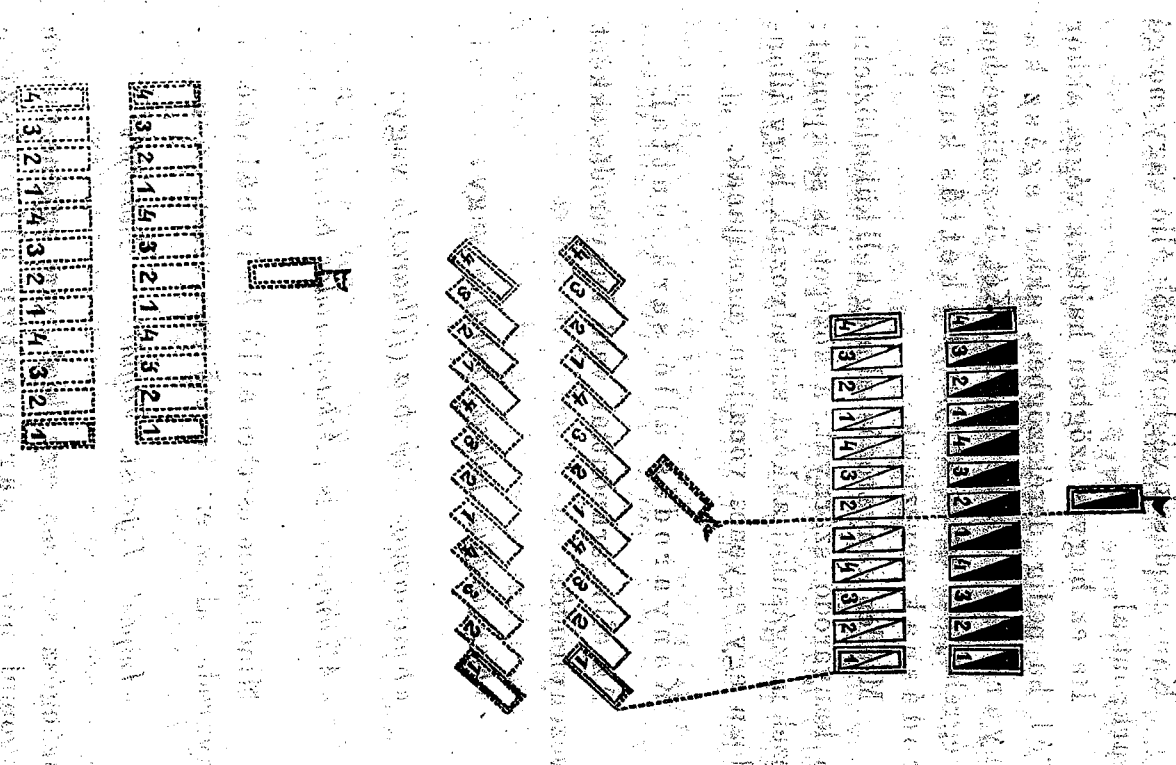
537. Ezen vezényszóra:

«Egye — nest! Irány...!»

a szakaszparancsnok ép úgy, mint mindenik lovas, ismét az előbbi menetirányba megy át; a közezső ember fedez a szakaszparancsnokra, a többi lovasok érintkezést keresnek a közép felé és a menet egyenlő ütemben tovább folytatattatik.

A második sor helyreigazítja a fedezést.

Húzódás — jobbra! Egye — nest!

538.

Kanyarodások végbevihetők álló vagy mozgó sarkponttal.

Ha ez hegyes szögben hajtatik végre, akkor fél, ha pedig derékszögben, akkor egész kanyarodásnak nevezetlik. Két, összefüggésben végrehajtott egész kanyarodás kettős kanyarodásnak nevezetlik.

Minden kanyarodásnál meg kell különböztetni a kanyarodó szárnyat, a középet és sarkpontot; ezek mozgásukat akként szabályozzák, hogy állandóan egy egyenes vonalban maradjanak.

539.

Kanyarodás álló sarkponttal.

Az álló sarkponttal való kanyarodás ekként vezénylendő:

«Kanyarodás jobbra (balra)» vagy:

«Kanyarodás feljebb (felbalra)» vagy:

«Altkanyarodás (Attkanyarodás balra)»

540.

Mindhárom esetben álló helyből való kanyarodásnál az ezt követő eme vezényszóra:

«Lépést (Ügetést, Vágást) — Indulj!»

az egész szakasz egy lépésnyire egyenest előre nyomul, mire a sarkponton álló tisztés

a 378. pont szerint azon mérvben fordul, a mint a kanyarodó szárny és a közép előre jut. E mellett ezen tisztés a hozzá legközelebb levő lovasok megfellelő vezetése által ügyeljen arra is, hogy helyét megtartsa.

A kanyarodó szárnyon levő tisztés néhány lépést egyenest előre megy és csak aztán kezdi meg a kanyarodást, a minél szomszédjától nem szabadd elközelödnia.

A szakaszparancsnok a fél és az egész kanyarodásnál megjelöli az új iránytárgyat, arra felé egyszerű fordulatot tesz és — ha a kanyarodás lépésben vitetik végbe rovatított útemben, különben pedig csökkentett jármódban — addig lovagol tovább, míg csak «Ally» vagy «Egye—nesz» vezényszó nem adatik.

A kettős kanyarodásnál a szakaszparancsnok viselkedése olyan, mint két egymásután végbeviendő egész kanyarodásnál.

A kanyarodás menetközben ugyanezen 541. vezényszókra kezdetik meg és hajtatik végre, csak hogy az

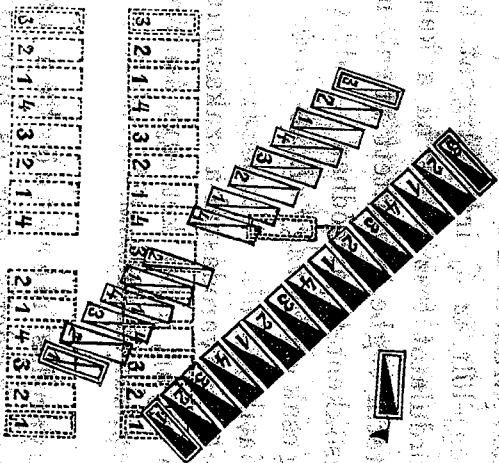
«Indulj!» vezényszóhoz nem kell a jármód megnevezését hozzáfüggeszteni.

A szakaszparancsnok és a sarkponton levő első sorbeli tisztés lovát a sebességhez képest többé vagy kevésbé hirtelen megállítja; a kanyar-

rödő szárnyon levő tisztés a mozgást a menet ütemében folytatja.

542. Az első sorbeli lovasok minden álló sarkponttal való kanyarodásnál a sarkpont oldala felé tartásnak érintkezést és igazodva maradnak a két szárnytisztés között.

Kanyarodás jobbra!

A második sor a kanyarodás kezdetén a kanyarodó szárny felé húzódásba megy át és az első sort ott valamivel túli kell hogy szárnyalja, hogy a sarkponton levő lovasok oldalzással előttesük mögé húzódhassanak. A kanyarodás vége felé a második sor helyreigazítja a fődőzést és sorközt.

Ha a kanyarodó szárny már majdnem elérte 543. ama vonalat, a melybe az arcvonalnak jutnia kell, akkor az:

«*Allo!*»

vezényszóra a mozdulat megszüntetődik vagy az:

«*Egyre-
-re!* Irány...

vezényszóra a menet egyenes irányban a menet ütemében folytatatik és az érintkezés a közep felé vétetik. A szakaszparancsnok ismét az ütembe, illetőleg a menet jármódjába megy át.

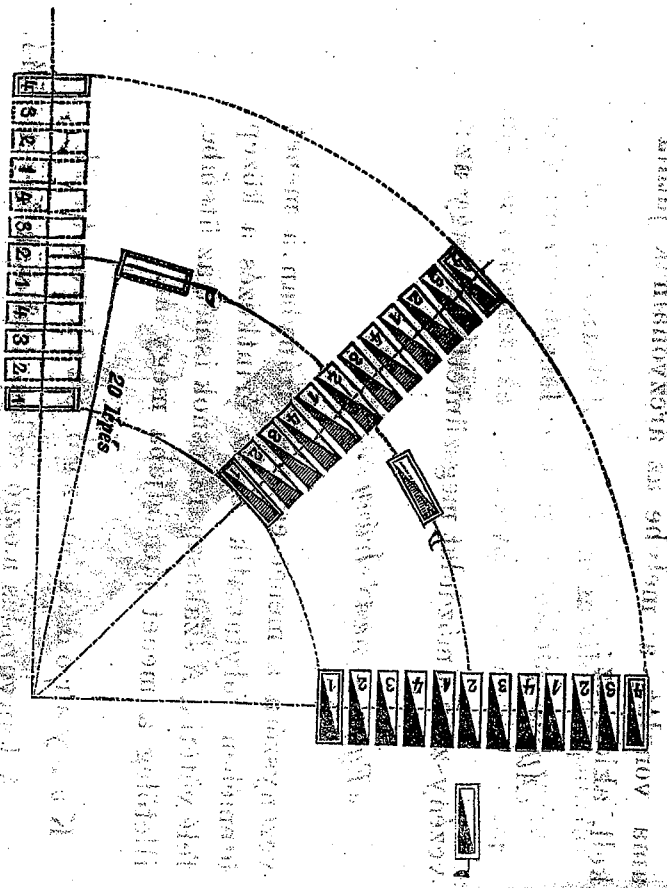
K a n y a r o d á s m o z g ó s a r k p o n t t a l

A kanyarodás mozgó sarkponttal csak menet — 544. közben vitélik végbe ezen vezényszóra:

«*Többré (Bábra, Feljobbra, Felbábra) kanyarodás!*»

A szakaszparancsnok oly köríven lovagol, melynek félátmérője 20 lépés és a menet ütemében megmarad. A sarkpont kissé visszatart, míg a kanyarodó szárny az ütemet sebesíti.

Jobbra kanyar — Jodji!

A közép a szakaszparancsnokot követi.

Az első sorbeli lovasok megtartják az érintkezést a közép felé, a második sorbeliek ugyanazon körleveken lovagolnak mint előtteiek.

545. Ha a szakaszparancsnok már majdnem elérte azon irányt, melybe az arcvonalnak jutnia kell, akkor

Egye — nest! Irány...!

vezényeltetik és a menet egyenes irányban folytatattatik.

57. §.

A tagoszlop alakítása.

A tagoszlop a tagoknak kettős vagy négyes osztagokban való elvonulása által képződik. Ez kiválólag meneteknél vagy hosszabb szorosok áthatalása alkalmával használható.

Tagoszlopban egyik osztag a másiktól, nemkülönben a második sor is csak egy lépés távolságra van.

Az elvonulás oldalra, vagyis az arcvonal meghosszabbításában — de csak helyből, és előre, vagyis az arcvonalra merőlegesen történhet, mégpedig ez utóbbi úgy helyből, mint menetközben.

Az oldalra való elvonulásra ez vezényeltetik: 547

Kettesével (Négyesével) jobbra (balra)! Lépést (Ügetést)! — Indulj! — Irány...!

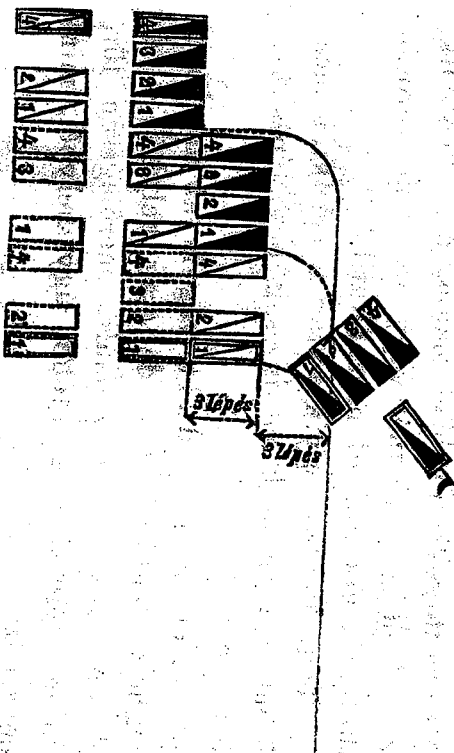
A második sor mindjárt a jármód megnevezése után egy lépésnyire az elsőhöz zárkózik.

Az «Indulj»-ra a megjelölt számú tag 3 lépést egyenest előre nyomul és mozgó sarkponton oly köríven, melynek fél átmérője a sarkponton lévő lovas számára 3 lépést tesz ki, az elvonulási oldal felé kanyarodik. A sarkponton lévő lovasoknak a kanyarodás alatt kissé vissza kell tartaniuk.

Hasonló módon előremegy minden következő osztag is az arcvonalból akkor, a mikor az előtte

menő tagosztag második sora az első sorral egyenlő magasságba jutott.

Négyesével jobbra.

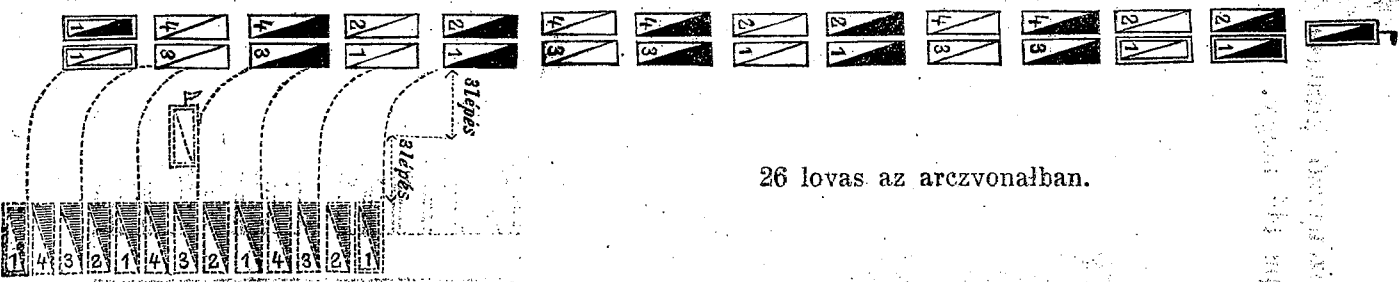
21 lovas az arcvonalban.

548.

Ha a kettesével való elvonulásnál a bal száronyon keletkező osztag csak a tisztesekből áll, akkor a második sorbeli tisztes az első sorbeli tiszteshez, mégpedig jobbra elvonuláskor: jobbra, balra elvonuláskor: balra zárkózik.

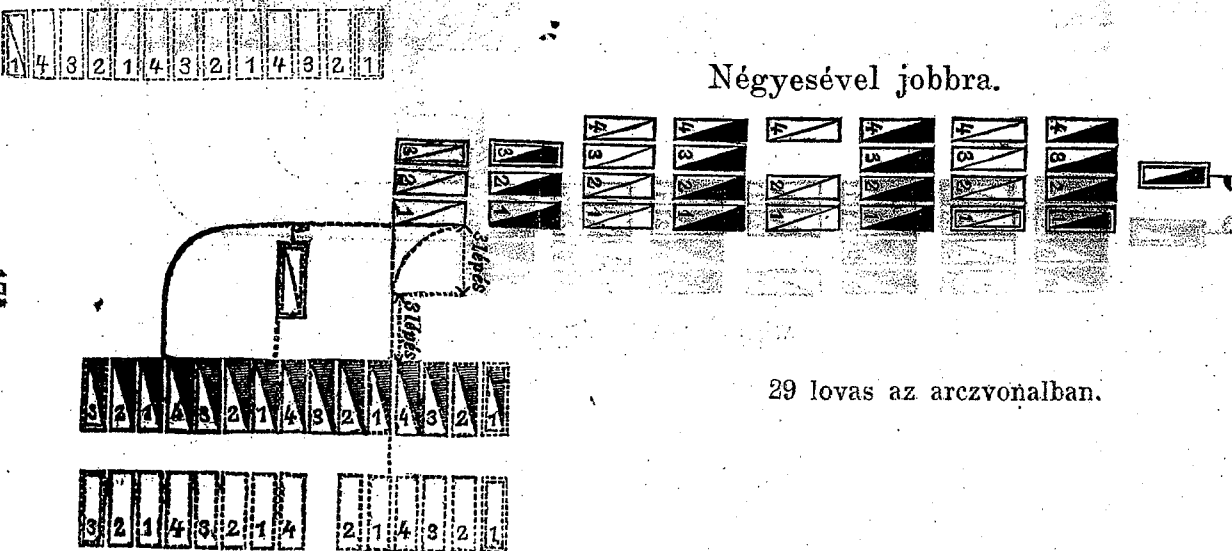
Ha a négyesével való elvonulásnál a bal száronyon keletkező osztag csak három tagból áll, akkor ezek zárkózva maradnak és a hasonló számúakra fődöznek. Ha azonban az csak két tagból vagy egyedül a tisztesekből állana, akkor ezek akként viselik magukat, mint a kettesével való elvonulásnál a tisztesekre nézve megállapított, csak azon különbséggel, hogy az utolsó esetben a két tisztes az 1-es és a 4-es számúakra fődöz

Kettesével jobbra.

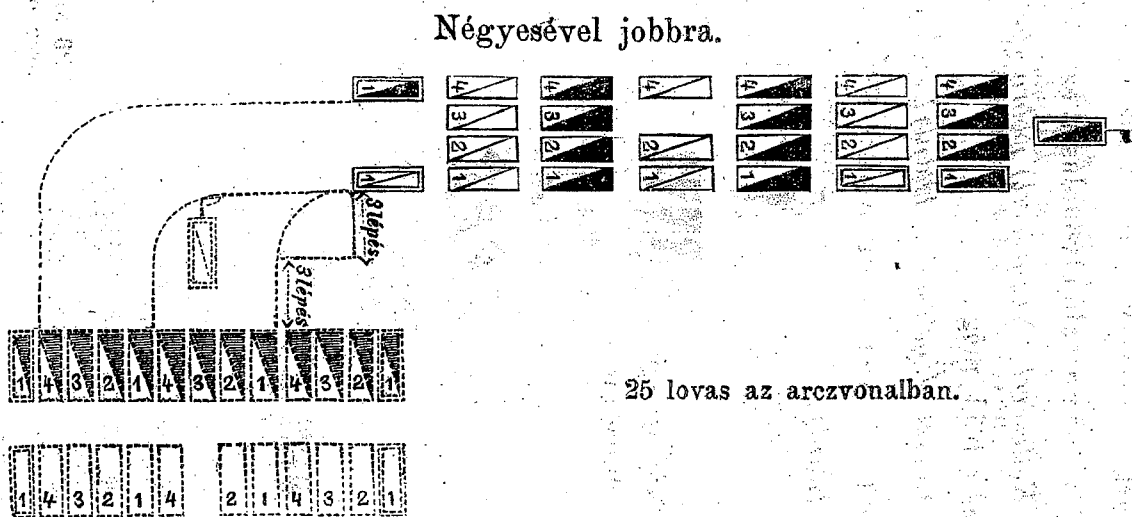
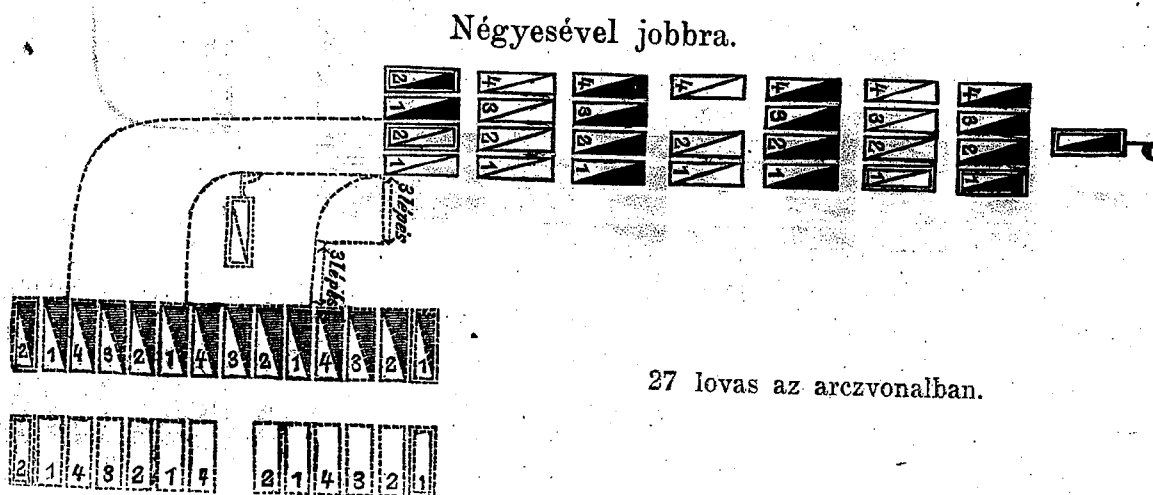
26 lovas az arcvonalban.

Négyesével jobbra.

29 lovas az arcvonalban.

549. A szakaszparancsnok a vezényszó kiadása alatt egy lépésműre az él közepe elé megy.

A jobb szárnyon álló őrmester a mellette álló tagosztagnak az elvonulás felé levő oldalához zárkózik.

550. Az előre való elvonulásra ez vezényeltetik:

«Kettesével (Négysesével) jobbra (balra) előre!»
és helyből még:

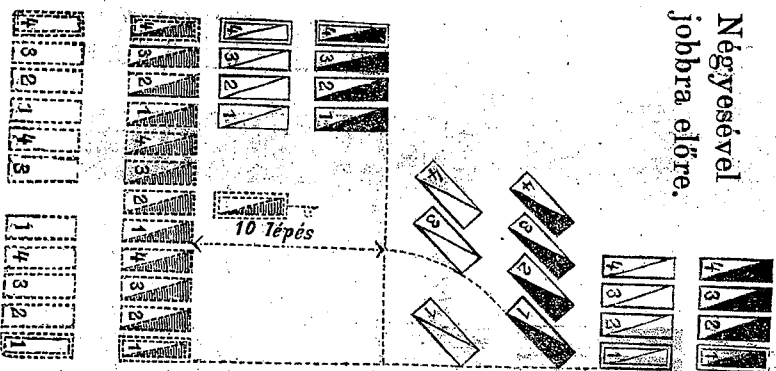
«Lépetést (Ügetést) — Indulj! — Irány...!»

menet közben pedig csak:

«Indulj!»

Négysesével
jobbra előre.

23 lovas az
arczvonásban.

Helyből való elindulásakor a második sor úgy mint az oldalt való elvonulásnál, az elsőhöz egy lépésnyire zárkózik. Az «Indulj!»-ra a megjelölt tagosztág egyenest előrenyomul. A mikor az első tagosztág második sorával az arczvonalon túl jut, a mellette álló osztág 10 lépésnyire egyenest előremegy és azután húzóással zárkózik az előbbihez, a mit valamennyi következő osztág is hasonló módon visz végbe.

Ha a tagoszlop menet közben alakítatik, akkor az egész szakasz, mielőtt az első tagosztág az arczvonalon túl jutott, az elvonulás oldala felé húzódába megy át, a minél a második sor egy lépésnyire zárkózik. Az előre jutó osztág lépésben való menetnél ügetésben, ügetésben való menetnél pedig vágásban előretér, a mit a következő osztágok is — mielőtt erre tér nyílik — hasonló módon teljesítenek. Vágásban való menetkor az első osztág megmarad a menétütemben, a többiek pedig mindaddig visszatartják lovaikat, míg a megkivántató tért meg nem nyerték.

Négy lovasnál kevesebből álló osztágokra nézve ugyanazon szabályok érvényesek, mint az oldalt való elvonulásnál.

A szakaszparancsnok és a jobb szárnyon álló őrmester az 549. pont szerint viselkedik.

58. §. A tagoszlop mozgása.

551. A parancsnok, ha vezet, egy lépésnyire az él közepe előtt lovagol. Ha a menetet felügyelni akarja, akkor legjobb, ha oldalt lovagol, mely esetben az élen levő tisztet vezet.

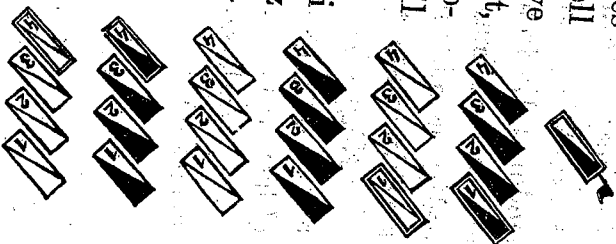
A tagosztatok és tagosorok jobbra alakított tagoszlopnál a bal, balra alakítottnál pedig a jobb oldal felé keressenek érintkezést és igazodást, távkozeiket tartsák be, nehogy az oszlop megnyúljen; a fődolog azonban mégis mindig a nyugodtság és az egyenlő ütem maradjon.

Utakon vagy a terepen való Húzóadás — menetelés alatt az egyes lovasoknak nem annyira az igazodásra és érintkezésre, mint inkább arra kell ügyelniük, hogy lovaikat kímélve lovagolják; rossz helyeket tehát, mint pl. kavicsokat, köveket, süppedős talajt stb. lehetőleg ki kell kerülniük.

552. Húzóadáskor a húzóadási szárnnyakon levő lovasoknak az előbbi menetirány vonalában egymásra fődözve kell maradniuk.

553. A kanyarodás ezen vezényszóra:

«Jobbra (Balra) kanyar — roddj!
Irány . . .!»

az egymásután következő tagosztatok által fokozatosan külön-külön az 547. pont szerint hajtatik végre ugyanazon a helyen, a melyen az él kanyarodott.

A tagoszlop meghosszabbítására, vagyis ha 554. négyes osztagokból kettősökbe akarunk szakadozni, ez vezényeltekik:

«Kettesével!»

és helyből még:

«Lépést (Ügést, Vágtát) — Indulj!»

Kettesével!

Erre, ha az elvonulás jobbra történt, az 1-es és 2-ös számúak, — ha az balra történt, a 3-as és 4-es számúak egyenest lovagolnak, a többiek pedig ezek mögé húzódnak. Az él lépésben való menetkor ügéstben, ügéstben való menetkor vágtában, helyből pedig a megparancsolt jármódban tör elő. A többi osztag ugyanazt teszi, midőn erre megfelelő tért nyer. Vágtában való menetnél pedig az él a menetütemben megmarad, míg a többiek azt mindaddig, míg csak kellő tért nem nyertek, megrövidítik.

555. A tagoszlop megrövidítésére, vagyis ha kettős osztagokból négyesekbe akarunk átmenni, ez vezényeltetik:

«Négyesével!»

Az élosztág lépésbe esik; az azt követő osztag balra (jobbra) kihúzódik és bevonul az élosztág mellé. A többi osztagok folytatják a menetet és a páros osztagok csak akkor húzódnak kifelé és vonulnak be a páratlan osztagok mellé, a mikor ezek az előttük menő osztagtól egy lépésnyire jutnak és lépésbe esnek. Ha a tagoszlop lépésben volt, akkor az átmenet ezen vezényszóra:

«Négyesével! — Ügetést (Vágatás)!»

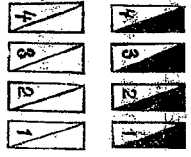
a megjelölt jármódban hajtatik végre.

556. Ha a tagoszlopnak meg kell fordulnia, akkor a

«Balra — arca!»

vezényszóra a négyes vagy a kettős osztagok lépésben megteszik az átkanyarodást, a minél a második sor mindig megmarad az első mögött.

Négyesével!

59. §. A tagoszlop fejlődése.

A tagoszlop fejlődése.

A tagoszlop fejlődése előre (az élre) és az egyik vagy másik oldalba történhetik.

A jobbra elvonult tagoszlop a bal oldal felé «a felkanyarodás» által és a jobb oldal felé «az élosztág mögötti fejlődés» által fejlődethető. A balra elvonult tagoszlopra nézve az ellenkező áll.

A fejlődések rendszerint a menet jármódjában hajtathatnak végre. Lépésben való fejlődések mindazonáltal csak akkor engedhetők meg, ha szűk a hely vagy a talajviszonyok igen kedvezőtlenek (kövezet stb.); ez esetben az élosztág idejekorán megállítandó. Ha a menet jármódjánál fokozottabb jármódban, vagy helyből kell fejlődni, akkor a jármód a vezényszóban megjelölendő.

Fejlődésközben a szakaszparancsnok, — miután az élosztág lépésbe esett, — 2 lépésnyire az új arcvonal közepe elé megy.

A fejlődés befejezte után az első sor érintkezést vesz a közép felé, a második sor pedig helyreállítja a fődözést és az igazodást.

Ha a szakasznál a bal szárnyosztág két tagból 560. vagy csupán a tiszteselekből áll és az első és második sorbeli lovasok ennek folytán az elvonulá-

soknál egymás mellé zárkóztak, akkor a fejlődésnél a második sorbeli lovasoknak a 10 lépésnyi előnyomulás alatt annyira vissza kell maradniok, hogy felállítási viszonyukba jussanak.

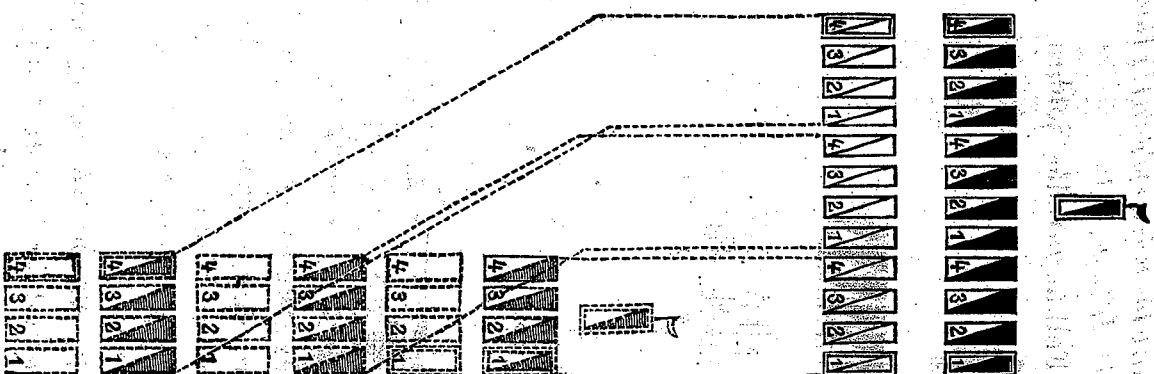
561. Ha fejlődés alatt be kell szüntetni a további előnyomulást, akkor az élosztag megállíttatik. A többi tagosztagok a fejlődést befejezik.

562. Az előre való fejlődés ezen vezényszóra hajtatik végre:

«*Balra (Jobbra) előre fejlődni!* (Ügétést, Vágást) — *Indulj!*»

Az élen levő tagosztag erre a menet jármódjában (a megparancsolt jármódban) 10 lépést előre-megy és azután lépésbe esik. Valamennyi többi osztag egyidejűleg a fejlődési oldal felé húzó-dásba megy át és ugyanazon jármódban mint az élosztag, bevonul az arcvonalbeli beosztásába, mire azután szintén lépésbe esik.

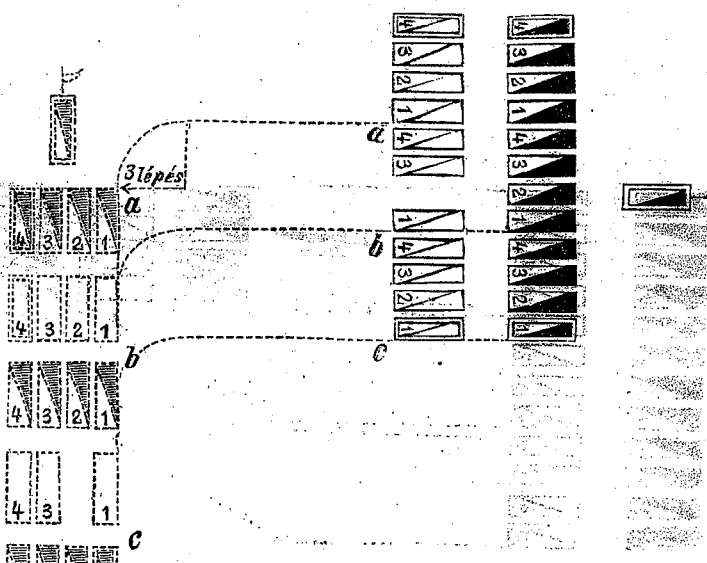
Balra előre fejlődni!

563. A felkanyarodás ezen vezényszóra viték véghez:

«Felkanyarodás balra (jobbra)! (Ügetést, Vágtát) — Indulj! Irány...!»

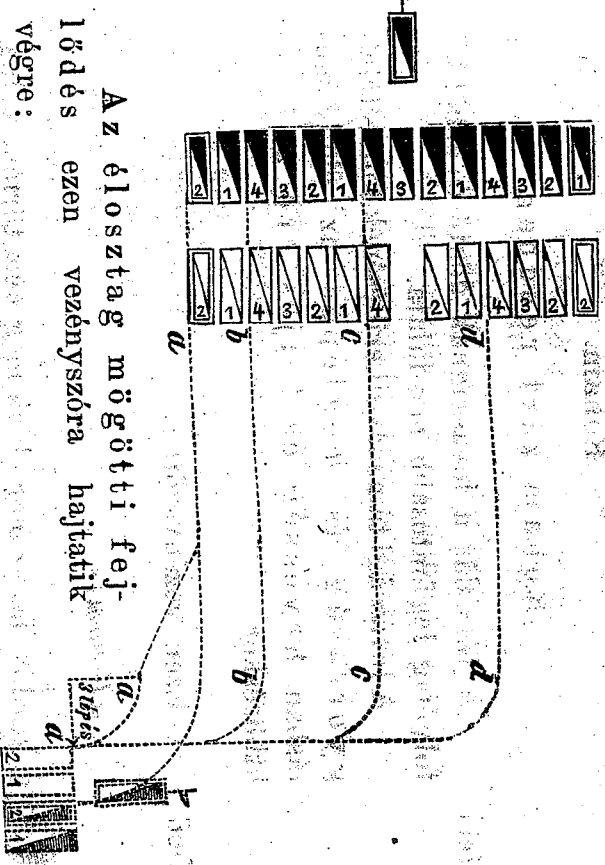
Felkanyarodás jobbra.

Az élen levő tagosztag a megjelölt oldal felé az 547. pont szerint egy egész kanyarodást vissz végbe, erre a menet jármódjában (a megparancsolt jármódban) még 10 lépést egyenest előre meg és aztán lépésbe esik.

Mindegyik következő osztag még egyenest tovább menetel addig, míg aztán egy épen olyan kanyarodással beosztási helyére jut.

Balra kanyarodni és fejlődni!

564.

Az élosztag mögötti fejlődés ezen vezényszóra hajtatik végre:

«Jobbra (Balra) kanyarodni és fejlődni! (Ügetést, Vágtát) — Indulj! Irány...!»

Az élen levő tagosztag a megjelölt oldal felé az 547. pont szerint egy egész kanyarodást vissz végbe, erre a menet jármódjában (a megparancsolt jármódban) még 10 lépést egyenest előre meg és aztán lépésbe esik.

Mindegyik következő osztag még egyenest tovább menetel addig, míg aztán az előtte menő osztag mögött végbemenni épen olyan kanyarodással beosztási helyére jut.

60. §.

Roham.

Roham zárt rendben.

565. A támadás a lovasságnak döntő és ebből ki-
folyólag legfontosabb mozzanata.

A lovassági támadás sikerülésének főfeltételei:
gyorsaság és meglepés az előnyomu-
lásban, hevesesség és teljes erő az össze-
ütközéskor.

566. Ezen vezényszóra:

«Roham!»

a kardok, ha ez már előbb meg nem történt volna,
kiszántatnak és a markolatcszijak az ököltre húzatnak.

A «Roham» vezényszó kiadásának időpontja a
tereptől és a harcviszonyoktól függ. Nyílt tere-
pen ezen vezényszó az ellenségtől körülbelül 1000
lépésnyire, fődött terepen ellenben az ellenség meg-
pillantásakor adatik. Ha az ellent meglepően
akarjuk megrohanni, akkor tanácsos csendben kar-
dot rántatni és csak az előtöréskor vezényelni a
«Rohamot».

567.

Hogy az ellenségtől minő távolságra kell vág-
tába átmenni, az a körülményektől függ, a minél
a lovak erőállapota, a talaj minősége és végre
az ellenség fegyverneme mérvadó.

Lovasságra intézendő támadáskor jól
megfontolandó, vajjon várható-e már magától a
meglepetéstől kedvező eredmény a rohamra nézve.
Ha igen, úgy a parancsnoknak arra kell töre-
kednie, hogy az erő teljes megfeszítésével oly
gyorsan elérje az ellenséget, a mint csak lehet.
Ha azonban a meglepetés nem lehetséges, akkor
a lovaknak a közleledésközben való okserű kímé-
lése által nemcsak a roham sikerét, hanem az
ellenséges lovasságnak tartós üldözhetését is biz-
tosítani kell.

A gyorsaság és tüzéség megroha-
násakor ellenben mindennekelőtt az a fődolog, hogy
lehetőleg rövid ideig legyünk a hatásos tűznek
kitéve; itt tehát azon területen belül, a melyen
az ellenséges lövedékek pusztítólag hatnak — még
azon veszélylyel szemben is, hogy a későbbi
mozzanatokra kevesebb erőnk marad — vágatában
kell haladni, hogy a csapat minél előbb kézi-
tusába elegendhessék.

Ha az ellent körülbelül 100 lépésnyire meg-
közelítettük

«Rajta — rajta!»

vezénylendő, a mit valamennyi tisztos ismétél.
A kardok támadáshoz vétetnek, mire mindenki a
lovak legsebesebb futása mellett «Rajta!» kiál-
tással az ellenségre ront. A szakasz ez alatt a

közép felé lehetőleg zárkózva maradjon és minden lovas ama szilárd elhatározással rohanjon előre, hogy az ellenség sorait áttöri.

A parancsnok példája itt legjobban fog hatni és a szakaszparancsnoknak, ki az arcvonal előtt csak két lépésnyire van, a «*Rajta—Rajta!*» után mindent el kell követnie, hogy az ellenség sorába mint első törjön be.

A futtatás igen korai megkezdése minden roham sikerülését kérdésessé teszi; a lovasok igen messze jutnak egymástól, miáltal a zárt lovas támadásnak mindeneket szétzúzó ereje esőkken.

569. A kézitásban válaszszon ugyan minden lovas magának egy ellenfelet, de ha ez menekül-előle, akkor ne üldözze őt, hanem forduljon mindjárt azon ellenséges lovasok ellen, a kik helyt állanak, mert ezek a legveszedelmesebbek.

A kézitása alatt a lovas soha meg ne álljon, hanem igyekezzék arra, hogy annyi vágást vagy szúrást tegyen, a mennyit csak lehet. A vágás leginkább az ellenség fejére, arczára, nyakára, vagy a szárakat tartó kezére, a szúrás pedig annak mellére vagy oldalára irányozandó.

Oly csapatnál, mely kézitásban még sohasem vett részt, a tisztetek megszólításokkal biztassák a legénységet kardjuk használataira.

Egy léleknek sem szabad addig tágitania, míg az ellen meg nem futamodik, vagy gyítlekezt: nem fújnak. Minden embernek tudnia kell,

hogy az győz, ki megtartja helyét, a ki pedig azt elhagyja, az a leggyőzött.

Ha az ellenség a kézitásban leveretett vagy 570. még az összeütközés előtt, de elérhető távolságra visszafordult, akkor a míg a lovak győzik és míg az ellenség térelőnyt nem nyer, üldözni kell azt a legsebebb jármódban; ez alkalommal minden huszár igyekezzék annyi ellenséges lovaszt kiütni nyergéből, a hányat csak bír.

E vezényszóra:

571.

«*Gyülekező!*»

melyet az összes tisztetek ismételnék, mindenki a legnagyobb gyorsasággal gyülekezik a parancsnok mögött.

Ehnél nem annyira az eredeti sorakozás helyreállításáról, mint inkább arról van szó, hogy minél gyorsabban megalakítottassék egy kétsoros rohamképes arcvonal.

A roham gyakorlása zárt rendben.

A csapatnak képesnek kell lenni arra, hogy a 572.

rohamnál sebes jármódban nagyobb távolságot is megtegyen, a nélkül hogy a nyugodtság, rend és az erő veszendőbe menne.

Hogy a szakaszparancsnok megtanulja osztogatni valamely meghatározott tárgynak neki vezetni,

573.

az ellenséget mindenkor jelezni kell egy altiszt és két lovassal, mely utóbbiak az altiszt mögött egymástól szakaszszélességnyire álljanak fel.

Az ellenséget jelző lovasok a «*Boham*» vezényszóra ügetésben és azután vágatásban egy kijelölt mozdulatlan iránytárgy felé egyenest előre nyomulnak és a «*Rajta—rajtára*» visszafordulva futtatásban tovalovagolnak. Ha «*Rajta—rajta*» nem vezényeltetik, akkor, midőn a rohamot intéző osztag őket 80 lépésnyire megközelítette, visszafordulnak és vágatásban futnak el.

A jelzők sohasem rántanak kardot.

574. Ha a jelzett ellenség arcban támadtatik meg, a szakaszának párhuzamos arezvonallal — középevel a középre — kell azt eltalálnia. Ha pedig részt vagy merőleges irányban az ellenség szárnyát akarjuk megtámadni, akkor olykép kell az irányt megválasztani, hogy az összeesapásnál a szakasz közepé ütközzék oda.

575. A roham gyakorlásánál

«*Boham!*»

a jelzett ellenségtől körülbelül 1000 lépésnyire — az átmenet vágatába körülbelül 1000—800 lépésnyire, — a

«*Rajta—rajta!*»

pedig körülbelül 100 lépésnyire vezénylendő.

Mintán a jelzett ellenség visszafordult és 200—300 lépésnyire futtatásban üldöztetett, «*Gyűlkező!*» kell vezényelni.

Ezen vezényszóra, melyet valamennyi tiszt és ismét, mindenki ügetésbe esik és gyülekezik a szakaszparancsnok mögött. Ez pedig azután a visszavonuló jelzett ellenség után ügelve tovább lovagol. Mihelyt valamennyi ló ügetésbe jutott, a parancsnok osztagát megállítja és kardot rejtet.

Gyakorlás alkalmával «*Rajta—rajta*» nem 576. vezénylendő tuiságos gyakorlat; csak így marad nyugodt a lovas valamint a ló és csak így tanulják meg ezek megbizonyosabban azt, a mi különben igen fontos, hogy t. i. sehase menjenek előbb át a futtatásba, mint a mikor ez a vezényszóval elrendeltetik.

Minden békegyakorlat erősbitse 577. meg a huszárbán annak tudatát, hogy a «*Rajta—rajta*» vezényszó után tényleg be kell törnie az ellenség soraiba.

R o h a m r a j b a n .

Vannak harcviszonyok, melyekben a rajban 578. való támadás előnyösebb a zárt rendű támadásnál; így például lövegek megtámadásakor, hogy azok tüztől lehetőleg keveset szenvedjünk, vagy ha gyalogságra támadunk oszupán oly szándékkal, hogy azt megállásra bírjuk. Előnyvel alkal-

mazható továbbá a raj-roham akkor, ha valamely lovasosztagnak csupán egyszerű megjelenése már kedvező eredményt ígér, a terep azonban lehetlenné teszi a zárt rendű előnyomulást stb.

579. A raj e vezényszóra alakul:

«Raj!»

A járőr-parancsnokok azonnal átveszik járőreik vezetését. A közép-járőr a szakaszparancsnokot követi, a jobb- és bal-járőr gyorsan oly mérvben távolodik el a középsőtől, hogy az egész szakasz arcvonal-szélessége körülbelül 100 lépés legyen. A lovasok járőr-parancsnokukat laza vonalban követik. Ha résüt irányu vagy oldalmozdulatokat (pl. helyet nyitni utánunk jövő zárt osztag számára stb.), vagy végre visszavonuló mozdulatokat kell tenni, akkor ezt a szakaszparancsnok vezényszóval, kardintéssel és személyes példaadással elrendeli, a mit azután fűrgén kell végrehajtani.

580. A raj-roham végrehajtására ugyanazon vezényszók szolgálnak, mint a zárt rendű rohamra.

Hogy vajjon a raj alakítását a «Roham» vagy «Vágtatás» vezényszó előtt vagy után rendeljük-e el, az teljesen az esetenkénti harczviszonyoktól függ.

A «Rajra-rajra» vezénylése a raj-rohamnál az ellenségtől nagyobb távolságra is történhetik mint a zárt rendűnél.

A roham gyakorlása a rajban

A roham rajban hasonló módon gyakorol-
tatik, mint a roham zárt rendben. 581.

Az ellenséges tüzéség ezen gyakorlatnál lóról leszállott és lovakat tartó huszárok által, az ellenséges gyalogság pedig ló nélküli huszárok által jelendő.

Ha a roham végrehajthatik, akkor a rajnak 582.
a jelzett ellenségen keresztül kell lovagolnia.

61. §.

A gyülekezés gyakorlása.

A beosztás gyors és biztos megtalálása — «a 583. gyülekezés» — a lovascsapat alkalmazhatóságára nézve igen nagy jelentőségű bir, miért is erre a legénységet a legkülönbözőbb viszonyok között végrehajtott tömeges gyakorlással rá kell szoktatni.

Ennek begyakorlására nemcsak a gyakorló-
téri rohamok, hanem minden kinalkozó alkalom felhasználandó, a mikor az egy szakaszba tartozó lovasok (például a lovardában) szerte vannak, vagy véletlenül széjjel mentek.

Ha a szakasz zárkozva van és a gyülekezést 584.
helyből vagy meneközben akarjuk gyakorolni, akkor a szakaszparancsnok ezt vezényli:

«Oszolj!»

és ha ennek egy meghatározott jármódban kell történnie, elrendeli még ezt is, mire a lovasok tetszés szerint szétoszlanak.

A szakaszparancsnok ezután azon irányban, melyben a szakaszt alakítani akarja, előrelovagol vagy megáll, fölemeli a kardját és ezt vezényli:

«*Gyülekező!*»

Ezen vezényszóra, melyet valamennyi tiszt ismétel, a lovasok ügetségben a legrövidebb úton a parancsnokhoz mennek és mögötte elrendezkednek. Ha a szakaszparancsnok vágatában akar gyülekeztetni, akkor a «*Gyülekező!*» után: «*Vágtát!*» vezényel.

62. §.

Lóról szállás és felülés a tűzharcznál.

L e s z á l l á s.

Tűzharczhoz kétféle módon lehet leszállani. Az első mód azon előnyryel bír, hogy a tűzharczra rendszerint a szakasz valamennyi karabélyá rendelkezésre jut, a lovak azonban eredeti felállítási helyükhöz vannak kötve.

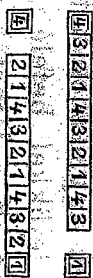
A második módnál a karabélyoknak körülbelül egy negyedrésze nem juthat érvényre, a vezetőlovakkal ellenben bármily helyváltoztatás megtehető.

Először mód.

Ezen vezényszóra:

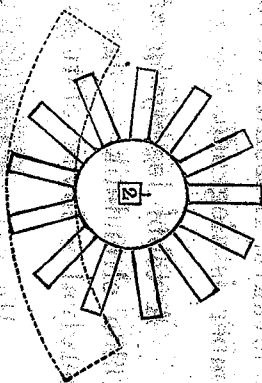
«*Tűzharczhoz!*»

az első sor 10 lépést

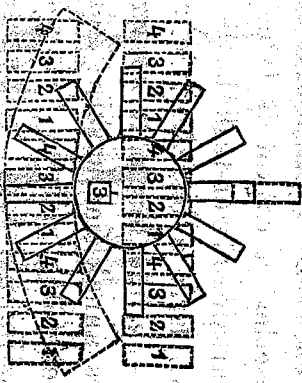

egyenesen előre meggy.

Minden ember egy csomót köt a csikózáblaszáron, mire mindkét sor legénysége lóról száll az 522. pont szerint.

A páros számúak ezután a páratlanok közötti térközre vezetik lovaikat, a szárnnyakon álló lovak 2—3 lépéssel előre vezetettek és a közép felé közelebb állttatnak.

Azután minden ember bal szomszédja lovához köti lovát oly módon, hogy a kötőfék száron levő kaposot kiakasztja, a kötőfék szárat a szomszéd ló orrszáján áthúzza és a kötőfék-kaposot a saját lóva kötőfékének pofadarabján levő gyűrűbe akasztja.

A szakaszparancsnok lovát az egyik szárnnyon köti oda. Rosszindulatú lovakat lovasaiknak a többiektől félreállítva kell tartani.

587. A sorok szárnyemberei — t. i. a tiszteseken belül levők — erre átveszik a szárnyakon levő lovakat s azokat oly módon vezetik össze hogy a sornak egymáshoz kötött lovai egy körbe jussanak fejükkel befelé. A szárnylovak egymáshoz köthetnek, a lőtartók a körbe lépnek s ügyelnek a lovakra. E célra a körülményekhez képest egy ember is elegendő.

588. A többi legénység zárt rendben, vagy — ha külön elrendelik — egysorban, kézbe vett karabélyval a lovak előtt sorakozik.

589. Ha van rá idő, akkor közvetlenül a «*Lőnök*» vezényszó után el kell rendelni, hogy a kardot, esetleg a csákót is letegyék és a töltényeket a tartalék lőszer-táskából és a mállhatáskából vegyék ki. Erre a leszállott lovasok lecsatolt kardjukat — kifelé fordított kosárral — a bal mállhatáska és annak mállhaszija közé az elöl levő oldalon lehetőleg mélyen bedugják, a csákójukat roham-szijjuknál fogva a nyeregbe akasztják és a tábori sapkát fölteszik.

Azon szárnytisztések, kik forgópisztolyjal vannak felszerelve, ellátják magukat a lovakat tartó emberek felszereléséből karabélyval és tölténnyel.

Második mód.

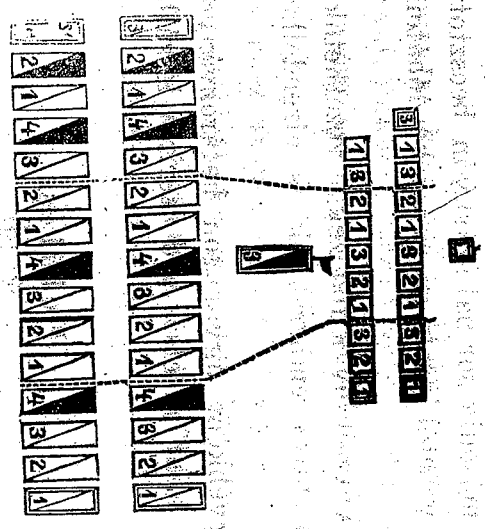
590. A szakasz rendes felállításában, vagy tagoszlopban négyesével állhat.

Előkészület gyanánt a szakasz beosztási rendje akként változtatandó meg, hogy lehetőleg ne legyen feltag és a 4-es számmra kevéssé ügyes lövészek jussanak. Ezt, ha csak lehet, még előnyomulás közben meg kell tenni.

Ezen vezényszóra:

«*Vízharcsához* — 1. 2. és 3-as számúak — lőről!»

a megnevezett számúak leszállanak. Az 1-es és 2-ös számúak a csikózábla-száron egy csomót kötnek.

Erre lovát valamennyi 1-es és 2-ös számú huszár az 586. pont szerint bal szomszédja lovához köti. A 3-as számúak a csikózábla-szárat lovukról leveszik és átadják a 4-es számúaknak, a kik lóháton maradnak.

A bal szárnyos tagoknak a szakaszparancsnok közvetlen a leszállás előtt külön megjelöli, hogy ki tartsa a lovakat.

□ 2 3 1 2 3 1 2

□ 2 3 1 2 3 1 2

A második sor bal szárnyán beosztott tisztjes, mint a vezetéklovak parancsnoka, lóháton marad.

592. A vezetéklovak fődőzékekbe vezethetők, a hol a lovakat tartó embereknek is elrendelhető a le szállás.

Egyébként ugyanazon határozványok érvényesek, mint az első mód szerinti leszállásnál.

Felülés.

593. Ha a csapat a második mód szerint szállott lóról, akkor, ha lehet, a vezetéklovakat a leszállt lovasok elébe kell vezetni.

Ha ellenben az első mód szerint szállottak lóról, akkor a lótartók a szárnylovak összekötését kikapcsolják és azokat kissé szétterelik, hogy a leszállt legénység könnyebben juthasson a lovakhoz.

Ezen vezényszóra:

«Lóra!»

minden ember vállra akasztja karabélyját, lovához siet, azt a balra mellette álló lótól eloldja, beakasztja a kötőfék-kapcsot és felül.

Azon huszárok, kiknek lovaihoz veszteség folytán gazdátlan lovak maradnak kötve, az arcvonal mögé mennek. A sorban és rendben álló lovasok összezárkóznak.

Ha ama szükség áll be, hogy azonnal kardot 595. kell rántani, akkor a kardhüvely — ha a kardok le voltak csatolva — a máhátáskára akasztva marad.

A szakaszparancsnok csak akkor rendeli el a kard fölcsatolását és a karabély megszorítását, mikor ezt a körülmények megengedik, mire azután a tisztsek is visszaadják a kiköcsönzött karabélyokat.

63. §.

Tiszteletadás.

A tiszteletadás teljesítésére vonatkozólag a m. 596. kir. honvédség Szolgálati Szabályzata I. Részének határozványai mérvadók.

Valamely előjáró fő g a d á s á n á l a szakaszparancsnok a szakasz fölállításánál számára elf-

irt helyen áll; mihelyt az előljáró körülbelül 100 lépésnyire közeledett, kardot rántat, vezényli a fővetést, vágótában elébe lovagol az előljárónak, teljesíti a tiszteletadást, jelenti a kivonult lovasok számát, az előljárót a megszemlélés alatt az arcvonaltól kifelé levő oldalán kíséri és annyira marad mögötte, hogy minden parancsát meghallhassa.

A tisztesek és huszárok a szemlét tartónak elhaladása alatt szemébe néznek és öt fejükhöz utánafordítása által tekintetükkel kísérik.

598. A megszemlélés végeztével:

«*Vi — gyázz!*»

vezényeltetik.

599. Ha az előljáró, miután a kardok tiszteletadás czéljából rántatták ki, valami mozdulatot rendel el, akkor az esetben, ha kivont karddal kell megindulni, előbb vezénylendő a markolatszíjak ököltre húzása.

600. Diszmenet czéljából ez vezényeltetik:

«*Diszmenet jobbra (balra)!*»

A szakaszparancsnoknak személyesen kell vezetni szakaszát, kirántatja a kardokat és elrendeli a mozdulat megkezdését. Mihelyt a szakasz

30 lépésnyire megközelítette a diszmenet pontját, ezt vezényli:

«*Jobbra (Balra) — nézz!*»

és a tiszteletadást teljesíti.

A diszmenet szárnyán levő tisztes csak 3 lépéssel a diszmenet pontja előtt teszi meg a fővetést.

Ha a szakasz néhány lépéssel túlhaladt az előljárón, akkor

«*Vi — gyázz!*»

vezényeltetik.

A tagoszlopban való diszmenetre ugyanezen határozványok érvényesek.

Álló helyben a tiszteletadás akként történik, mint fogadásnál, csakhogy a szakaszparancsnok helyén marad.

Menet közben a tiszteletadás úgy történik, 602. mint a diszmenetnél, csakhogy ezen figyelemzett: «*Diszmenet jobbra (balra)!*» elmarad.

Az oltári szentség előtt arcczal felé 603. fordulva «*Imá — hoz*» vezénylendő. Menet alatt meg kell állani és felé arcot fordítani. Ha a szakasz tagoszlopban van és az arcvonal alaki-

tására ninesen elegendő hely, úgy ez utóbbi elmarad.

604. Ha a szakasz (sor) lovardában (nagy négyszögben) szemléltetik meg, akkor a parancsnok ügétésben vezeti azt abba; 10 lépésnyire az előjáró előtt «*Allyt*» vezényel, elrendeli a kard kirántását, teljesíti a tiszteleletadást és megteszi a jelentést.

Mihelyt a lovaglás a lovardában megkezdődik, a parancsnok kardot rejt.

Ha a lovardába nem lehet zárt szakaszban (sorban) bemenni, akkor az osztag a 334. pont szerint alakítandó és lépésben vezetendő be. Minden az első lovas a bejárathoz érkezik, a parancsnok a

«*Vigyázz!*»

vezényszót adja, rejtett karddal az előjáróhoz megy és megteszi a jelentést.

Ha az osztag már a lovardában lovagol, akkor a parancsnok azon pillanatban vezényli a «*Tízgyász*», midőn az előjáró a lovardába lép; a lovasok azon jármódban maradnak, melyben éppen vannak.

VII. szakasz.

Kiképzés a földerítő és biztosító szolgálatban.

64. §.

Általános határozványok.

A földerítő és biztosító szolgálatra nézve a 605. m. kir. honvédség Szolgálati Szabályzata II. Részének határozványai mérvadóak.

Az ezen szolgálatokban való kiképzésnél figyelembe veendők a fegyvergyakorlatokra, valamint a csapatiskolákra vonatkozó utasítások határozványai.

Az alábbiakban néhány további támpont foglaltatik.

A szabadba való kilovaglások, valamint egyes járór-lovaglások felhasználandók a lovasok egyes kiképzésére a harcztéri szolgálatban és azok alkalmazására a járór keretében.

Egyes járóröknök a harcztéri szolgálatban jelzett ellenséggel vagy a nélkül, avagy viszonsággal tartott gyakorlati a járór-parancsnokok kiképzését célozzák.

A század keretében tartandó viszonsággyakorlatok tegyék szemléltetővé a járór-parancsnokok és legénység előtt az előbbeni gyakorlatoknál

tanultak alkalmazását és az egyes részek összevágó működését.

Az ugyanazon vagy a szomszéd állomáson levő többi csapatok gyakorlati lehetőleg gyakorlati felhasználók a földértő és biztosító szolgáltságban való kiképzésre.

607.

A járőr parancsnoka és legénysége ép úgy mint a kiküldött egyes lovas vagy lovaspár fegyverreit rendszerint rejtve tartja. Az ellenség közelében, továbbá oly viszonyok között, mikor az ellenségkel rögtön összeütközhetünk, a kard kirántandó.

65. §.

A lovas egyes kiképzése.

608.

A lovas az egyes kiképzés által érje el annak képességét, hogy egyszerű meghagyásokat teljesíthessen, szóbeli parancsokat bármely jármód közben megérthessen és hogy arról, amit látott vagy hallott, egyszerű, érthető jelentést tudjon tenni. Sajátítsa el a harctéri szolgálat alatti fegyvelmezetséget; a terepen fürgé, engedelmes és figyelmes legyen; tanulja meg a 615. pontban előírt jeleket gyorsan és biztosan követni.

Értenie kell továbbá azt, hogy a terepen úgy állva, mint mozgásközben megfigyeléseket tessen s magát gyorsan és biztosan tájékoztassa, végül iskolázandó, hogy miként viselkedjék az

élnél, miként ha őrszem, összekötő, jelentést vivő vagy váltó lovas.

A terepen való kiképzés alkalmával súly helyezendő arra, hogy a lovas tanulja meg mindazon tárgyakat, melyek szeme elé tárulnak, fölfogni, tanulja meg továbbá, hogy mindenféle mozgást — különösen az ellenség nyomát vagy arra mutató jeleket — észrevegyen és mundezekekről jelentést tegyen. Jó kilátást nyújtó pontok fölkeresése, ily pontok elérése utáni törekvés, áttekintést nem engedő terek gyors meghaladása vagy kikerülése, a földözékek felhasználása megközelítés és fedett megfigyelés czéljából, búvóhelyek választása a terepen vagy valamely építményben, majmok, erdők stb. átkutatása, — ezek képezik iskolázásának további anyagát.

Gyakoroltassék a lovas a távolságok és oszlop-hosszúságok becslésében is, hogy ez utóbbiakból az észrevett ellenség erejére következtethessen.

A terepen való tájékozottság elérése és a használt út megfigyelése czéljából utasítandó a lovas, hogy a feltűnő, tájékozásra alkalmas pontokat (templomok, helységek, malmok, kőoszlopok stb.) jól vésse emlékezetébe, a nap állását és a szél irányát figyelje meg, nézzen gyakran hátra, hogy így a vidék képét a másik oldalról is megismerje. Ily módon tájékozva mindig tudni fogja, hogy hol van és szükség

esetén maga is meg fogja találni az utat visszafele.

611. Az összekötő lovas szolgálatát illetőleg sajtáttsa el a helyes érzéket arra, hogyan kell az elválasztott járőrök, osztagok vagy csoportok között közbeeső gyanánt szerepelnie. Egy úton való menetnél arra ügyeljen, hogy a külön lévő részek ugyanazon úton maradjanak; egymás mellett menő járőröknél vagy osztagoknál, a hol állandó összeköttetés nem lehetséges, azt az által kell helyreállítania, hogy fölvaltva majd az egyik, majd a másik csoporthoz közeledik; az esetben, ha az összeköttetés veszendőbe megy, erről tartozik azonnal jelentést tenni.

612. Valamely jelentéssel elküldött lovasnak (jelentést vivő lovas, váltó lovas) feladata fontosságának tudatában mindent el kell követnie, hogy rendeltetési helyét elérje. Képesnek kell lennie arra, hogy a körülmények sürgető hatása alatt neki csupán egyszer elmondott jelentést emlékezetében megtartsa és még nagyobb lovaslás után is ismételni tudja.

Ha a jelentést vivő lovas saját seregünk törzseihez, osztagaihoz vagy járőreihez közeledik, akkor kezenek fölemelése által ezen minőségét tegye felismerhetővé és kiáltva hangosan a címzett nevet és rendfokozatát, hogy az előlépjen, vagy hogy megmondhassák neki, hol keresendő az illető.

Ha valamely lóháton vele szembe jövő előjárónak kell jelentést tennie, lovát idejekorán megállítja, az előjáró oldalához csatlakozik és öt kísérve teszi meg, vagy adja át a jelentést.

A jelentés megtétele, illetve átadása után járőréhez (osztagához) be kell vonulnia. Igen messze lévő járőrök jelentést hozó lovasait rendszerint nem kell azokhoz többé visszaküldeni.

613. Lovaspárok gyanánt az egyes kiképzésben már kioktatott lovasok alkalmazandók. Ezek rendszerint együtt maradnak és csak akkor válnak el, ha a tőkéletesebb megfigyelés vagy valamely menetakadályon átjáró fölkeresése ezt szükségessé teszi, valamint ha ellenséget vesznek észre, mely utóbbi esetben az egyik lovas jelt ad vagy jelentést tesz, míg a másik a megfigyelést folytatja.

614. Lovaspárok, ha él gyanánt vannak előre-tolva, kioktatandók, hogy a járőr vagy osztag menetvonalán haladjanak, azzal folytonos összeköttetést tartsanak és a menetvonal közvetlen közelében lévő területet (tárgyakat) figyeljék meg. Nyílt terepen a járőrtől való távolságunk ne legyen több mint 200—300 lépés; ezen távolság éjjel, ködben, továbbá át nem tekinthető terepen kisebbre veendő.

615. Megértetés czéljából a következő jelek használtatnak:

«V i g y á z z» helyett: a jobb kar függőlegesen fölemeltetik és kitarthatik;

az «előre, hátra, jobbra, balra» végbeviendő mozgásra»: megfelelő intés a jobb karral és a két utóbbi esetben, ha szükséges, a lónak az illető irányba való fordítása;

«Állj» helyett: a jobb kar függőlegesen fölemelendő és lassan előre leeresztendő;

«Gyülekezésre»: mindkét kar oldalt ki-nyújtandó és a mellen összezárandó;

az «ellenség fölतालására»: kardforgatás a fej fölött;

A «Lépés», «Ügetés» és «Vágtatás» jelek adásánál először «V i g y á z z» jel adandó s azután a jobb kar

«Lépésre» egyszer,

«Ügetésre» kétszer,

«Vágtára» háromszor gyorsan lesülyesztendő és ismét fölemelendő.

66. §.

Járőrök kiképzése.

616.

A m. kir. honvédség Szolgálati Szabályzata II. Részének XIX. fejezetében a földerítő és biztosító szolgálatra alkalmazott csapatok magatartására vonatkozó alapelvek le vannak téve és a

járőröknek ezen szolgálatokban való magatartása és alkalmazása a jeleni minnyire a tekintetben általános határozmányok adhatók — szabályozva van.

Ebből vezethető le a járőrök kiképzése által elérendő czél.

A gyakorlatok végrehajtásánál a figyelem főképen a járőr-parancsnok iskolázására fordítandó, kinek ügyességétől a járőr alkalmazhatósága függ.

Törekedni kell, hogy valamennyi altiszt és járőr-vezető elsaajátítsa azon képességét, hogy egyszerűbb feladattal bíró járőröket vezetni tudjon és hogy minden században lehetőleg sok olyan altiszt legyen, ki nehezebb feladatok megoldására is alkalmas.

Minden járőr-gyakorlat alapját egy határozott meghagyás képezze. Minél egyszerűbben és karezzszerűbben van ezen meghagyás szerkesztve, minél gyakorrabban és ügyesebben alkalmaztatik a viz-szonosság, annál inkább fog a járőr szolgálata a háborúban való szolgálathoz hasonlítani és annál nagyobb lesz a gyakorlat haszna.

A terep a meghagyásnak megfelelően választandó ki és törekedni kell, hogy a járőr lehetőleg gyakran találjon alkalmat arra, hogy lépén

ügy, mint az ellenség előtt, toronyiránt, lovasgolon.

619.

620. A gyakorlatok elrendelésénél továbbá a meg-hagyások jól átgondolt változatossága által a járőr-parancsnokok iskolázása sokoldalúvá teendő és alkalom nyújtandó nekik arra, hogy a járőrt különböző viszonyok között néhány szóval vagy jellel vezessék, a szükséghez képes egyes lovasokat vagy lovaspárokat kiadjenek ki és hogy törekedjenek ez utóbbiakat ismét kezük ügyébe kapni.

Eközben behatóan gyakorlandók a hirszerző járőr, valamint a menetbiztosító vagy az álló biztosító szolgálatban levő járőr parancsnokának kötelességei.

Különös súlyt kell fektetni azon út megválasztására, melyen a járőrnek — a kapott meg-hagyás értelmében — lovagolnia kell, ép úgy az erővel takarékoskodó tervszerű lovaglásra, valamint terepakadályok megbírálására az azokon való áthatolást illetőleg, továbbá szóbeli és írásbeli jelentések megtételére és ezek megbízható továbbítására.

621. Nagy gondot kell fordítani a járőröknek a harcászati körletben, valamint a harc alatt végzendő földértő és biztosító szolgálatban való magatartására.

A járőr-parancsnokoknak a biztosítandó csapattól való térbeli függésüket szem előtt tartva, megfigyelésüket a kiutalt irányban (terepszakaszban) szakadatlanul folytatniok kell és — különösen ha

az ellenséggel már érintkezésben vagyunk — mindazon észleletüket, melyek a csapat (osztagy) parancsnokát valamely intézkedés megtételére indíthatnák, annak gyorsan, azaz szóbelileg, esetleg a körülményekhez képest személyesen tudomására kell hozniok.

Olyan járőrök, melyek lovastestek (osztagok) 622. arcvonala előtt alkalmazatnának a biztosító szolgálatra, egyéb kötelességeik mellett még arra is tartoznak gondolni, hogy a menetakadályokat gyorsan fölfedezzék és hogy azokon átjárókat találjanak. Tartoznak továbbá az ellenséggel való összenütközés előtt, különösen át nem tekinthető terepen az őket követő csapatot megfellelő mező-
dulatok, illetve felállítás által az irány betartásában, a míg csak lehet, támogatni.

VIII. szakasz.

Az ujonczok kiképzése lóháton.

67. §.

Általában.

Az ujonczok lóháton való kiképzése, a mi el-hamarkodás nélkül, alapos módon végzendő, három idősakra osztatik.

624. Az I. időszakbeli lovagló oktatásnak főképpen az a célja, hogy a kezdő lovas bizalmat, valamint helyes és egyszerűsre mind szilárd ülést nyerjen. A II. időszakban a csikókantárral való vezetést, a III. ban pedig a feszítőzablával való vezetést tanulja meg.

625. A fegyverek használatában való kiképzést, továbbá a sor- és szakasz kiképzést lóháton, valamint a harctéri szolgálatban való gyakorlati oktatást azon mérvben kell megkezdni, a melyben a lovagló oktatás előrehalad és a mint a talajvizsgonyok ezt megengedik; a teljes kiképzés május hónapban befejezendő.

626. Az egész kiképzés alatt állandóan igyekezni kell a helyes ülés megtanítására és ennek megtartását minden alkalommal kiváló figyelemben kell részesíteni.

Az egyik kiképzési időszakból a másikba való átmenetre nézve minden egyesnél csak az elért ügyesség fokát határozzák.

Ennélfogva nem szabad annak előfordulni, hogy valamennyi ujonczczal egyidejűleg térjünk át a következő időszakra.

627. A tisztések, valamint az ujonczok kiképzésére alkalmazott huszárok ezen fontos szolgálatra alaposan előkészítendőek.

Az ujonczok lovagló oktatásához nem lusta és elhasznált, hanem jól lovagolt lovak választandók, melyeknek határozott, de nem igen kemény járásuk van. Ezen lovak az ujonczok lovagló oktatásának megkezdése előtt futószáron előveendőek azon célból, hogy tanuljanak a lovas behatása nélkül is a kívánt ütemben nyugodtan körben járni.

Ha a kezdő lovas ülése már némileg megszilárdult, akkor nem mindig ugyanazon ló adandó neki, hanem ez gyakran cserélendő.

F u t ó s z á r o z á s.

A lovak az egyszerű csikókantárral vannak ellátva és a kikötőszárrakkal annyira kikötöttek, hogy helyes fejtartás mellett a száron könnyen álljanak. A csikókantár állszija a csikózabla karikájába van csatolva. A futószár egyik végén levő csatlék az állszij karikájába csatolandó.

A futószározás megkezdése előtt a lovak a 629. lovardában arczozal a lovagló oktató felé állítandók fel.

A futószár-tartó arczozal a ló felé fordulva, ez elé, az ostoros pedig a futószár-tartó mögé áll.

A futószár-tartó, ki elvileg a futószározást vezeti, a jól kibontott futószárát, ha a lónak jobb kézen kell mennie, bal kezében tartja és jobbajával vezeti; bal kézre az ellenkező történik.

630. A lovagló oktató ezen vezényszavára:

«*Jobb (Bal) kére, lépést!* — *Indulj!*»

a futószár-tartó kissé balra (jobbra) lép, az ostoros a futószár-tartót megkerülve, a ló fejéhez megy, a lovat egyenesen a kör széléig vezeti és ott a megfelelő oldal felé fordítja.

631.

A futószár-tartó a kör közepén áll; az ostoros valamivel közelebb jár a lóhoz és ostorát a ló felé levő kezében tartja. A futószár-tartó maradjon a ló fejével egy magasságban vagy valamivel az előtt.

Az ostoros, ha a lovat a körnek megnagyobbítására akarja birni, a ló első oldalbordáinak ellenében, — ha pedig azt előre akarja hajtani, akkor inkább a ló fara mögött lépdeljen.

A futószár mindig mérsékelten legyen meghúzva és a ló mindig egyenlő nagy körben mozogjon, melynek átmérője legalább is 20 lépés legyen.

632.

Olyan lovakat, melyek még nem jártak futószáron, az ostorosnak kezdetben egynehányszor a körben körül kell vezetnie. Ha az ilyen ló megáll vagy a körbe befordul, akkor azt az ostorosnak türelemmel ismét vezetnie kell mindaddig, míg megérti, hogy mit követelnek tőle.

Az ostor durva használata folytán a lovak igyekezni fognak a körről eliramodni, a miről

azután csak nehezen lehet őket ismét leszoktatni; ezenkívül a futószáron való durva bánásmód a ló lábainak is árt.

A futószár-tartó a futószár által a lovat hatalmában tartja és azt az ostoros segítségével bármely tetszészerinti jármódra birhatja.

A futószár-tartó a lovat ezen felszólítással készíti ügetésre: «*Ügetést!*»; az ostoros az ostort a ló felé emeli és azt, ha szükséges, az ostorszíjjal megérinti. Ha a ló elkezd ügetni, az ostoros ismét leereszti az ostort és a biztató segítséget csak akkor ismétli, ha a ló nem elég gyorsan menne, vagy járását meg akarja lassítani.

Az átmenet vágatába hasonló módon történik; mint az ügetés megkezdése, csak hogy a futószár-tartó a lónak ezt kiáltja: «*Vágtát!*»

Ha a ló elhamarkodva fut, vagy a futószár-tartó akarata ellenére ügetésből vágatába megy át, valamint ha a futószár-tartó az ügetésbe vagy lépésbe akarja venni, akkor azt ostoros az ostort leereszti; a futószár-tartó pedig halkán és vonatva «*Ügetést!*» vagy «*Lépést!*» kiált és a futószárát gyönggédén mindaddig rázza, míg a ló a kívánt jármódba át nem megy.

Az egyik kézről a másikra való átmenetre ez vezényeltekik:

«*Bal (Jobb) kére!*»

Ezen vezényszóra a futószár-tartó a lovat maga felé fordítja és a futószárát gyorsan rövidre szedve, magához húzza. Ez alatt az ostoros a futószár-tartót megkerülve, a ló azon oldalához lép, amelyik a belső lesz, a kikötőszárak csatolását, ha szükséges, megigazítja és a lovat a 630. pont szerint a másik kézre vezeti.

636. Ezen vezényszóra:

Fejődni!

a futószár-tartó a lovat a 635. pont szerint magához húzza és a kör közepében megállítja, mire a 629. pont szerinti felállítás foglaltatik el.

I. Időszak.

637.

Az ujonczok mindjárt a bevonulást követő első napokban oktatóndók a lóápolásra, a ló nyergelésére, kantározására és vezetésére, valamint a laktanya- és istállórend betartására. A lovagló szerszám alkatrészeit és ezek karbantartását, később a fegyverzet és felszerelés alkatrészeit is meg kell nekik mutatni és végül a mállházásra kell őket megtanítani.

A fiatal huszárok felvilágosítandók a ló értéke felől, valamint arról, hogy azt egészségben és erőben meg kell tartani és okszerű, barátságos bánásmód által arra kell szoktatni, hogy készséges és

engedelmes legyen. Különösen a patkolás fontosságára, valamint arra nézve, hogy mily szükséges ezt gyakran és pontosan megvizsgálni, mielőbb ki kell őket oktatni.

A lovaglás az I. időszakban főként futószáron 638 oktattatik.

Az ujoncz fegyver és sarkantyú nélkül van.

A lovak az egyszerű csikókantárral vannak ellátva és a kikötőszárakkal annyira kikötetnek, hogy helyes fejartás mellett a száron könnyen álljanak.

Mielőtt a futószározás megkezdénék, az ujonczoknak a lóhoz némi bizalmat kell nyerniök és a lovakkal való bánásmódot, valamint a vezetés első elemeit annyira meg kell tanulniök, hogy lépésben el tudjanak lovagolni a gyakorlótérre és vissza.

Elvégből az ujoncznak a lóra ülés, leszállás és a helyes ülés megmutatatik, minél az oktató maga ül fel a lóra.

Ezután az ujoncz a lóra ülést és leszállást többszörösen gyakorolja és magyarázatassék meg neki az álló lovon való ülés. Először ülőcsontjai és csipői, azután felsőteste, továbbá czombjai és végre alsó lábcsárai igazíthatnak meg.

Az ülést gyakran meg kell hátulról is bírálni, hogy az ülőcsontok, csipők, vállak stb. félreesőségét észre lehessen venni.

Ha az ujoncz az ülés helyes módját már felfogta, akkor abból szántsándékkal kimozdítandó a végből, hogy tanulja meg azt magától ismét megtalálni.

Meg kell tanítani továbbá az ujonczot a leg-egyszerűbb csuklógyakorlatokra álló lovon.

Ezután az ujonczok kisebb osztagokban kiképzett lovasok vezetése alatt a lovardában lépésben és rövid üggetésben lovagoljanak.

640. Egynehány nap mulva azután kezdeni kell a futószárazást.

Az oktató a hosszadalmas magyarázgatást kerülje. Az ujoncz a kifogásokat akkor érti meg legkönnyebben, ha az oktató azokat megfelelő taglejtéssel teszi szemlélhetővé. Így pl. ha a lovas fejét lecsüngesztí, az oktató nevéen szólítja meg őt és ha ez, annak jeléül hogy figyel, reá néz, akkor az oktató észrevételét megtevéen, azt fejének fölemelése által egyszersmind meg is mutatja neki. Később a legtöbb kifogásnál csupán a megfelelő taglejtés is elégséges lesz.

641. Ha a lovas lépésben már helyesen ül, akkor megkezdendő az üggetés, mégpedig az első napokban a szabványos ütemnél kissé lassabban.

642. Azalatt, a míg a ló lépésben megy, a lovagló oktató csuklógyakorlatokat csináltat és gyakran végrehajtatja a le- és felugrást.

A lovgatás által a kezdő lovas leghamarább megszokja, hogy ne féljen a leeséstől.

Mihelyt a lovas üggetésben némi biztosságot 643 nyert és már lovagolt bizonyos ideig hosszú szárrakkal, akkor ezen vezényszóra:

«Szárakat kézből!»

szár nélkül kell lovagolni.

Erre:

«Szárakat kézbe!»

azok ismét kézbe vétetnek.

Megfelelő további előhaladás után, erre:

«Kengyeltől!»

rövid ideig kengyel nélkül is kell őket lovagoltatni.

Ennél kiváltképen arra ügyeljünk, hogy az ujoncz lábait jól szétnyissa, a nyeregben mélyen üljön és hogy a ozomboknak — melyek izmait túlságosan megfeszíteni nem szabad — ne legyen erőltetett fekvésük; továbbá arra is, hogy a lovas ne kapaszkodjék lábikráival a lóhoz.

A sarok mélyebben legyen mint a lábhegy, a nélkül azonban, hogy a lábcsukló ezáltal megfeszítettnek. A lábhegy-lesüllyesztése hibás és

befolyásolja a térdnek a lóhoz való helyes odazárását.

Erre:

«Kengyelbe!»

a lábak ismét a kengyelbe tételnek.

644. Később a kengyelek kicsatolandók, mert azok ide s tova verődése a lovat nyugtalanítja és a lovas lábainál érezhetőleg alkalmatlankodik.

Olyan ujonczoknak, kik könnyen fellövagolják magukat, csak keveset vagy éppen nem kell kengyel nélkül lovagolni; a fellövaglás lehető elkerülése végett az is meg van engedve, hogy futószárazáskor a felső heveder ne tétesék föl.

645. Az ügetés üteme a növekedő ügyesség mérvéhez képest a szabályszerű gyorsaságig növeltetik, valamint lassankint az ügetés tartama is hosszabbíthatik.

Ekkor már ügetésközben is lehet a könnyebb csuklógyakorlatokat végezteni és a le- és felugrást gyakoroltatni.

A szár- és kengyel nélküli lovaglásnál az ujoncznak jó sokáig meg kell engedni, hogy az első kapát ülésének megigazitása céljából időnként megfogja.

Ha ezt elmulasztjuk, akkor a fatal lovas a lovon maradni törekedve, ülésében különböző, később csak nehezen javítható hibákat szokik meg.

Ha a lovas ülése ügetésben már meglehetősen 646. biztos, akkor a lovagló oktató a lezke végén a lovat rövid vágatába indítja.

A huszár oktatónak, hogy felsőtestét jó egyenesen tartsa és a ló mozgulatait a helyes ülés megtartása mellett jól kövesse.

A lovagló oktatónak ügyelni kell arra, hogy a lovak élénkmenjenek a rövid vágatában.

Az elért haladás mérvéhez képest rövid vágatában is kell csuklógyakorlatokat csinálni.

Ha a lovas ülése minden jármódban kellően szűz, akkor az ugrásban való gyakorlat kez- 647. dendő még, a 459. pont szerint.

Az I időszakban való kiképzésre általában 648. körülbelül 3 hónap szentelendő. Az I időszakból a II-ba való átmenet közvetítése céljából az I. időszak végén a futószárazás folytatása mellett fokozatosan a II. időszak elejére előírt gyakorlatokat is meg kell kezdeni.

Oly ujonczok, kiknek a helyes ülés megtanulása különös nehézséget okoz, a II. időszakban is többször előveendők futószáron.

II. Időszak.

649. Az ujenzi sarkantyúval és eleinte fegyver nélkül lovagol.

A lovak csikókantárral láttatnak el és az első napokban kököcszárval könnyen ki vannak kötve.

650. A lovagló oktató először álló levon megmágyarázza az ujenznek a szár- és czompségeket, azután lépésben megindítja és megtanítja a kezdő lovas, hogyan kell jobbra és balra fordítani minél öt eleinte kiséri is. Némi haladás után ugyan-ezen gyakorlatok üggetésben is végrehajthatnak.

651. Ezután a fiatal lovasok egymás mögött a nagy körben vételenek elő, miközben a körnek helyes kilovaglására, nem pedig határozott távolságok megtartására kell ügyelni. A nagy körben az ujenzok a 644. pont második bekezdésében foglalt határozványok tekintetbe vétele mellett lépés-, üggetés- és rövid vágásban időnként kenyél nélkül is lovagoljanak, a mikor különösen a helyes ülésre kell ügyelni.

A rövid vágatába való átmenet eleinte a 687. pont szerint eszközözendő.

652. Ha a lovasok lovaikat a körben már tudják vezetni, akkor a lovagló oktató az első mód szerint «egyenként» lovagoltatja őket. Einnél valamennyi fordulatot és váltást meg kell tanul-

tani és a szabványos ütem időnként sebestendő. A fordulatok eleinte lépésben teendők meg. Először a könnyebbekkel kell kezdeni, u. m.: «fél lovarda», «fordulat jobbra (balra)», «állóvalbás» és csak, ha a lovas a szögleteken már helyesen lovagolhat, akkor kell a «kis körre» és az «átváltásra» átmenni. Ezután a «hátra lépés» és később «a fordulatok a ló közepére és hátulja körülvétele» elő.

Ha a lovas a rövid vágatába való beugratására kellően elő van készítve, akkor ezt előbb üggetésből, később pedig lépésből is gyakorolhatd. 653

Ha a lovas már tud üggetésből és lépésből nyugodtan beugratni, akkor arra kell öt betanítani, hogyan kell egyenes vonalon fal nélkül, egy-másután mindkét kézen felváltva beugratni.

Ha végre a fiatal lovasok minden fennakadás nélkül tudják lovaikat vágatába helyesen beugratni, akkor az oktató az «egyenként lovasok» a második mód szerint gyakorolhatja.

Az oldaljárások csak a II. időszak vége felé 654
szükségessé terjedelemben, röviden, egyáltalában pedig csak akkor gyakorolhatók, ha az ülés üggetésben, valamint vágatában már szilárd és helyes.

Az oldaljárások tulajdoson korai vágyakosszantartó gyakorlása által a fiatal lovas, igen könnyen hibás ülést szokhat meg.

655.

A lovaglás lépésben kivont karddal, valamint a kard használatát már ezen időszakokban gyakorlandó és a vívásához való előgyakorlatok tanítandók.

Az akadályok áthátozására fokozott ügyelmet kell fordítani, az ugratás kézbe vett szárákkal gyakorlandó és gyakran a szabadba is ki kell lovagolni a 37. §. szerint.

Ha az időjárás és a talajviszonyok megengedik, akkor az ujonczokat ezen időszakban a fokozottabb jármódokkal is meg kell ismertetni és gyakoroltatni kell velök a hosszú egyenes vonalakon való lovaglast is (95. pont).

III. időszak.

656.

A III. időszakban az ujonczok a lovardában és a nagy négyszögben való oktatáson kívül a szabadba való gyakori kilovaglás által a terepen leendő önálló alkalmaztatásra készítendők elő.

A lovak feszítőzablával vannak kantározva.

657.

Ezen időszak kezdetén legelőször a vezetés «csupán feszítőzabla-szárákkal» magyaráztatik és mutatattik meg.

Az oktatásnál követendő eljárás ugyanaz, mint a csikókantántárral való vezetésnél.

Az oktató gyakran vezesse az ujoncz kezét, hogy azt ott lágygyá és nyugodt tartásúvá tegye.

Ha a lovas a vezetést «csupán feszítőzablá-szárákkal» már megtanulta, akkor a kézbe vett csikózabla-szárákkal való vezetésre oktattatik.

Ezután az ujonczok meg kell hogy tanuljanak kivont karddal minden jármódban lovagolni, a minél arra kell ügyelni, hogy ülésükből felre ne csúszszanak. Azután a kard használatát és a lóháton való vívás gyakorlandó velük.

Később tanulják meg a «könnyi ügétést» és gyakoroltassanak a vágásban, a futtatásban, a helyes ítem megtartásában és a változatos terepen való lovaglásban.

HARMADIK FEJEZET.

Pótllovak idomítása.

68. §.

Általános határozványok.

659.

A lovassági ló kitarató és föltéklenül engedelmese legyen. Mindenekelőtt egyedül is készségesen menjen előre, a kivánt ütemet egyenletesen tartsa meg, a közönségesen előforduló akadályokon készségesen és lehetőleg csekély erő kifejtéssel hatoljon át és végre minden jármódban könnyen engedje magát fordítani és megállítani.

Többet követelni czélszerűtlen, sőt káros.

660.

A ló korának és erejének megfelelő mozgás és a rendszeres fokozkinti idomítás, mely a ló alkátát, felfogási képességét és véralkátát tekintetbe veszi, a hibás lovat is hasznavehetővé teszi, míg helytelen, természetellenes bánásmód még a jót is elronthja.

Igen kevés mozgás következtében a lovak lomhakká és minden nagyobb megerőltetésre képtelenekké válnak.

A lovak kitaratását és sebességét illető túlságos követelések megrontják azok lábait és tüdőbetege-

ségeket okoznak, de oly teljesítmények is, melyek kiidomított és kellően előkészített lovakra nézve csak mérsékeltnek nevezhetők, szintén előidézik az említett hátrányokat, ha a követelmények a pótlovaknál igen gyorsan fokoztának, vagy ha azok iránt egyáltalán igen magas követelmények támasztatnak.

Még nagyobb mérvben szenvednek a lovak csuklói a lovardabeli túlságos követelések, nevezetesen nagyon rövid vágta, igen gyakori és sebes fordulatok, mesterkelt körök stb. által.

Hasonló következményei vannak a durva és erőszakos idomításnak is, ily eljárás a lovat azonkívül még engedetlené, az embertől irtózóvá, sőt igen gyakran gonoszszá és csökönyössé is teszi.

Az embertől féltő pótllovakat mindenekelőtt az istállóhoz és kézhöz kell szoktatni.

A pótllovak idomítása négy időszakra 661.

osztatik; az I. időszak kizárólag a fiatal lovak fejlesztésére és megerősítésére szolgál. Az időszakok tartama nem határozható meg, mert ez a pótllovak korától, erőtállapotától és minőségétől, valamint azon ápolás és bánásmódtól is függ, melyben azok részesülnek, mindazonáltal helyes eljárás mellett a pótló 4—5 hónap elteltével az 659. pontban említett követelményeknek megfelelhet.

Ha a pótllovak idomítása évenként csak egy pótló sorványban történik, akkor a kiképzés helyes eljárás mellett, és ha a tulajdonképeni idő-

mitás (II. időszak) nem elsietve kezdetett meg, 6 hónappal a II. időszak megkezdése után be lehet fejezve.

662. A követelmények lassankint fokozandók. Elsietett haladás azt az anyagnak és késlelteti az idomítást.

Egyik idomítási időszakból csak akkor kell a másikba áttérni, ha a ló az előbbi időszak követelményeinek megfelelt annyira, a mennyire alkatanál és vérmérsékleténél fogva képes.

Helytelen volna egész pótló-osztályokkal egyszerre térni át valamelyik időszakból a következőre. Ezáltal egyes lovak idomítása késleltetnék, másoké elhamarkodtatnák.

A pótlóvak idomítása mindig az egyes idomítás jellegével birjon akkor is, ha több ló idomítatik egyidejűleg.

663. A lovasnak minden követelése alkalmával előbb nagy béketűréssel lehetőleg tisztán meg kell a lóval érteztetnie, hogy mit akar.

Valamint a lovasok vagy oktatók tanító képessége, úgy a lovak tanuló és felfogó képessége is különböző. Ha tehát a ló a lovas követelését nem teljesíti, annak oka csaknem mindig abban rejlik, hogy őt nem értette meg, mégpedig vagy a miat, mert a lovas nem eléggé érthetően fejezte ki akarátát, vagy pedig azért, mert a ló az előbbi gyakorlatok által nem volt még kellőképpen előkészítve,

A szigorú fellépés vagy a büntetés mindkét esetben teljesen hibás eljárás volna, mert a lovas Mielőtt a ló enged a követelésnek, vagy ha csak jóakarátot mutat is a kívántak teljesítésére, pihenést kell neki adni, kivált ha a gyakorlat nehezére esik.

Ez a legjobb mód arra, hogy a ló engedelmessé váljék és jókedvű maradjon.

Ha a lovas kímélet nélkül akarja követelését folytatni, ez által a lovat kifárasztaná, elkedvetlenté és végre ellenszegülővé tenné.

A lóval való bánásmód az istállóban a ló jellemére, annak ápolása pedig gyorsabb fejlődésére és erősülésére, tehát egészségére nagy befolyást gyakorol; ez elég ok arra, hogy az oktató mindeket körülményre különös figyelmet fordítson.

Természeténél fogva általában egy ló sem gonosz. Durva bánásmód az istállóban az idomítónak minden lovardabeli fáradozását gyakran sikerrelenné teszi; míg szelíd bánásmóddal a már gonoszszá lett lovak is javíthatók.

A pótlóvak idomítására lovasokul első sorban a tiszték és aliszték alkalmazandók, mivel az idomítást a lovak kimelése mellett csak jó lovasok mozdíthatják elő.

A fiatal lovak lovasglása és idomítása egyébiránt legjobb alkalmat nyújt arra is, hogy

valaki magát jeles oktatóvá képezhesse ki, ami csak több évig tartó pótló-lovaglás által érhető el.

Minden lovastisztnak oda kell törekednie, hogy jó pótló-idomítóvá váljék. Ezt csak akkor érheti el, ha jó lovas és lóismerő. Csak a jó lovas bírhat ama helyes lovasérzékkel, mely őt képessé teszi arra, hogy másoknak éppén a helyes pillanatban jelölje meg a megfelelő-segítégeket. Oly lovaknál, melyek valamilyen gyakorlatban különös mehezességet mutatnak, az oktató csak akkor képes a kevésbé tapasztalt lovasnak az idomítás tovább folytatásában követendő utat kijelölni és megmutatni, hogy miképp győzelhető a ló ellenszegülése, ha a lovat ő maga lovalgolja. Ezenkívül az idomítandó lovat még azért is szükséges az oktátónak időnként magának lovagolnia, hogy azt helyesen megítélhesse; egyrészt, hogy a tulajdonképeni idomítás kezdete előtt a lónak véralakotát, tehetségét és erejét helyesen megbírálja, másrészt, hogy egyik idomítási időszakból a másikba való minden átmenet előtt saját érzékével győződjék meg arról, vajjon a ló ezen átmenetre alkalmas-e.

Alhoz azonban, hogy valaki jól tudjon idomítani, alapos lóismerőnek is kell lennie, mert csak ilyen egyén képes a ló alakotát, korát és erejét helyesen megbírálni.

A pótlólovak az első három idomítási időszakban osikózáblával, a negyedikben pedig feszítőzáblával kantározatának fel.

Mint hogy azonban kedvezőtlen alkotású pótlólovak idomításánál a szándékolt nyak- és fej-tartást csupán osikókantárral még egyes lovas is vagy egyáltalán nem, vagy pedig csak aránylag hosszú idő alatt érheti el, ennél fogva ilyen kivételes esetekben a II. és III. időszak alatt megvan engedve a segítségsszár használata.

Pótlólovak idomításakor a 291. pontban a osikózáblával való vezetésre nézve megszabott kéztartás némi változást szenved.

A fölgazítás és összeszedéskor mindkét kéz kissé magasabban tartandó.

Az oldaljárások gyakorlatásában való munkánál néha szükséges, hogy a külső kéz egy ökölszerűségnyire magasabban tartassék, mint a belső. Oly lovaknál azonban, melyek ezeknél vagy a körben való lovaglásnál könnyen túlságosan behajlított nyaktartást vesznek fel, szükségessé válhatik az is, hogy a belső kéz kissé magasabban vezessen; éppén ugyanez lehet ez oly lovak javításákor, melyek nem eléggé határozottan ügtenek, és viszatartott vágtába mennek át.

Az oktató belátásától és szakismertétől függ, hogy mennyiben szükséges a kézeknek ilyenmő tartása.

Ha a ló nyakát nem hajlíttja el, fejét nyu-

godtan tartja, és ha rövid, élénk itemben oly mérvben igazítja fel magát, a mint szükséges, fokozottabb itemben pedig kinyúlik és mindig tiszta járást mutat, akkor a kezék állása és a lovasnak a lóra gyakorolt egész befolyása helyes.

668. Ha pótlóvak fődíjt lovardában idomítottak, akkor ezenkívül mindennap lépésben a szabadban is jártatandók.

669. Oly idomított lovak melyek utóidomítást igényelnek, a pótló-idomításra szülő határozványok szerint a pótló-osztagban veendők elő.

69. §.

Bánásmód az embertől felő pótlóvakkal.

670. Ha az ezredhez néhány oly pótló érkezik, a mely, mivel még egyáltalában nincs az emberhez szokva, vagy attól rossz bánásmód következében fél, magát sem készségesen fölnyergelhetni, sem felkantároztatni, sem pedig megvasalítani nem engedi, akkor első sorban arra kell gondot fordítani, hogy az ilyen ló az embertel való érintkezéshez szokjék és az istállóban otthonossá váljék. Ez igen nagy óvatosságot, különös nyugodtságot és sok béketűrést igényel. Az ily lóhoz ennél fogva olyan ápoló rendelendő,

a ki a többi közül a ló szeretete, szorgalmi, jóakarati és béketűrés tekintetében kitűnik.

Altkalmos elvül szolgál, hogy az ápoló lovával sokat és kedélyesen foglalkozzék. Valahányszor hozzá megy, előbb barátságos, nyájas hangon szóljon hozzá, és lehetőleg akként közeledjék, hogy a ló már lássa őt, mielőtt egészen mellette lép. E mellett még a lónak kézből való gyakori etetése a legjobb eszköz arra, hogy az embertől felő ló az azzal való érintkezést csakhamar megszokja.

Jó a felős pótlóvat egy nyugodt idősebb ló mellett állítani és a másik oldalon egy lóállást írisen hagyni, hogy az ápolónak több helye legyen a ki- és bejárásra.

Az ily lónak a füle-tájéka, szügye, oldala, háta és lágyéka többnyire igen érzékeny szokott lenni; az ápolónak tehát a ló ezen testrészeit előbb egy marok szénával vagy puha szalmával gyákrán meg kell dörzsölni; és a kefével való tisztogatást csak akkor kell kezdeni, ha a ló az előbbi már egész nyugodtan megtűri.

A lábcszárnak megfogása és a lábák olymódi fölemelése mint a patkolásnál, mindig az oktató jelenlétében történjék azon utasítás értelmében, mely a honvédség lőgyeire vonatkozó szabályokban foglaltatik.

Mindezen gyakorlatok, melyek a pótlónak az istállóban való otthonossá tételére czéloznak leg-

inkább etetés előtt tartassanak, hogy a ló az etetést jutalomnak tekintse; e mellett mindaz kerülendő, a mi a lovat különösen megijeszíthetné vagy nyugtalaníthatná.

672.

Nemelyik ló, ha különben teste minden egyébb részét nyugodtan engedí is megtapogathatni, fejét igen félti. Ezekkel, hogy a felkantározáshoz hozzá szoktathatók legyenek, a legóvatosabban kell bánni.

Az oktató az ily pótlóvat ápolója által — akit a ló már hangjáról és szagáról megismer, — eloldatja a jászoltól és az állásban kifejelt fordítatja. Ekkor az ápoló, a ki a csikókantárt fejszijánál fogva már a lóhoz való menetelkor bal karjára akasztotta volt, a ló fejéhez közel marad és mielőtt az oktató a kötőfék végét kezébe vesszi, a csikókantár fejsziját folytonos nyájias beszéd mellett a ló fejére húzni, a csikózablát pedig annak szájába tolni igyekszik.

Ez utóbbi nagyon megkönnyíthetik az által, ha az ápoló bal kezében a zablán egyúttal egy kis szénát is tart, a mi után a ló kapni fog, és így száját kinyitja. Ha a ló hátánna vagy száját kinyitni nem akarná stb. akkor sohasem szabad erőszakot alkalmazni, hanem kitartó béketűrőssel és minden hosszadalmaskodás nélkül addig kell a felkantározást próbálni, míg sikerül. A kender-kötőfék ez alatt a ló fején marad.

Az ily pótlóvak mindjárt a megérkezésük után következő napon néhány óráig a szabad levegőn jártatandók.

E végezől kezdve csak kötőfékkel, később kötőfékkel és csikókantárral láttatnak el, és egy idősebb lóhoz — melyen már lovas ül — annak bal oldalán úgy köttetének hozzá, hogy a pótlónak kötőfék-kövele az idősb ló nyakán átfűzve, ott olymódon erősítetik meg, hogy a hurokkötés össze ne húzódhassék. A csikózablászarakat az idősb lovon ülő lovas hosszúra eresztve kezében tartja.

Az ily sétalovaglásból való visszatérés után az ápoló a még odakötte levő pótlóhoz — kezében álló-pokróczot és hevedert tartva — elhírlől közeledik, e tárgyakat a lóval megnézetí és megszagoltatja és azután megkísérli mindkettőt a bal oldalról a lóra föltenni; a heveder csak gyöngön szorítaták meg.

674.

Ha az oktató a pótló magaviselétéből látja, hogy ez nála félelmet nem okoz, akkor a lovat a másnapi sétálásból való visszatérés után fölnyergelheteti. Ehhez a szügyellő és a kengyelek a nyeregről leveendőék, a nyereg kissé előbbre teendő, és a heveder csak annyira szorítandó meg, hogy a nyereg a ló hátáról le ne esízszenék.

A pótló ezután még egy darabig nyereggel a háttán jártatandó, azután pedig vizsgálva még

az istálló előtt lenyergelendő és a másik lótól előloldaltván, az istállóba vezetendő.

675.

Ha ezen eljárás szorgalmasan, óvatosan és napenként többször ismételt lezkézés mellett folytatatik, a pótló néhány nap múlva oly jámborral lesz, hogy a lovas felülhet rá.

Ezen első lóra ülés szintén csak akkor történjék, midőn a ló előbb hosszabb ideig nyereg alatt járt; a kengyelek ekkor ismét a nyergen vannak, és az alatt míg a ló jártatatik, nem igen hosszúra csatolva le kell lógniok.

Ha a hevedert a lóra ülés előtt kissé meg kellene szoritani, ez megteendő; de ezután ímét jártatni kell egy kicsit a lovat, mielőtt a lovas ráülne.

A osiközébla-szárak, melyeket jártatásközben az idősebb lovnak tartott kezében, most a pótló nyakára teendőek.

Ha az ápoló a pótlónak lovagolására is alkalmas, ez annál jobb, mivel a valóban gyakorló lovak sok olyat készségesen elűznek ismerős embertől, a mit ismeretlenül még el nem szenvednek.

Legjobb, ha a lovaglásnak eme megkezdése jó talajú, nagy, szábad téren történik. A lovas sarkantyú és pálcza nélkül előlről közeledik a pótlóhoz, nyájasan szól hozzá, nyakát és fejét simogatja, és tekintetét folytonosan a ló szeméire és füleire szegezve, a ló bal oldalán megáll, marokba fog

egy oszmó sörényt, bal lábát a kengyelbe teszi, e helyzetben kissé megmarad és ha a ló ezt megérti, a nélkül hogy félelmet árulna el, akkor minden habozás nélkül könnyen a nyeregbe veti magát, mely alkalommal egyszersmind mindent kerül a mi által a lovat megijeszthetné, vagy a nyergert félrehuzhatná.

Mihelyt a pótló lovasa a nyeregben ül, az idősebb lovon ülő lovas nyugodtan induljon meg; a pótló lovasa teljesen tétlen maradjon és csak viteti magát lova által; a szárakat, a nélkül hogy csak némileg is működésbe hozná, kezébe veszi.

Ha a pótló bakugrásokra hajlamot tanusítana, 676.

Ha a pótló helyhez szögezni akarná, akkor az idősebb lovon ülő lovasnak annál inkább kell igyekeznie, hogy a mozgásban megmaradjon, mert így emez a pótlóvat magával vonja és rossz szokásának végrehajtásában gátolja. A pótló lovasa ily alkalommal utasítandó, hogy szükség esetén egyik kezével az első lábba fogózkodják, hogy a ló öt szemmi esetre le ne vethesse.

Ha a pótló az ügetésre vagy vágásra mutat hajlamot, ez egyáltalán nem gátolandó meg; az idősebb lovat lovagoló lovasnak tehát folytonosan a pótlóra kell figyelnie és eljárását az után kell szabályoznia.

A leszállás szintén akkor megy végbe, mikor a pótló még a másikhoz van kötve; a lovas min-

den habozás nélkül vigyázva leszáll és a ló elé áll.

A lóra ülés és leszállás, minden lezke vége n néhányszor ismétlendő.

677.

Az idomítást lényegesen előmozdítja, ha ezen lovas alatti gyakorlatok az első napokban naponként kétszer-háromszor, de nem igen hosszúra kinyújtandó lezkekben ismételtetnek.

Hogy mikor lehet a pótlóvat a másiktól elválasztani, az az oktató belátásától függ. Ehhez az idősb lónak lovasa a hurokkötést óvatosan felbontja, a kötéfék kötelét a pótló lovasának egyik kezébe adja és egy darabig még a pótló mellett tovább lovagol.

A pótló lovasának most már szabályosan kell kezében tartani a csikózábla-szárakat; az idősb lónak lovasa ezután lépéseit egyideig még gyorsítja és így észrevétel nélkül a pótló elé jut, mely utóbbi azután az idősb lovat készségesen követi.

Az ily pótló most már a többiekhez hasonlóan tekintendő és ép úgy veendő idomítás alá, mint amazok.

678.

Az idősb lóhoz való ezen hozzákötés a bakugrásokra hajlandó pótlóvakra nézve általában igen hathatós javító eszköz.

I. időszak.

A fiatal ló az I. időszakban tanulja meg, hogy lovasát nyugodtan hordja és erősíttessék a táplálásával és erejével összhangzásban levő fésztelel mozgás alatt.

A pótlóvak többnyire erőtelen állapotban kerülnek az ezredekhez és sok közülük még kiskorú.

Az ezredekhez való megérkezésükor életmódjuk nagyon megváltozik. Ezen átmenet lehetőleg fokozatosan történjék; a fődolog ennél az, hogy eme fiatal lovak sokat, naponként legalább 2 óra hosszat járattassanak a szabadban.

A nyergelés, valamint a kantározás eleinte lehetőleg mindig az oktató jelenlétében történjék.

Az első nyergeléskor a pótkrócz és a nyereg szügyszerszám és kengyel nélkül óvatosan tendő fel a lóra és az alsó heveder gyöngén szorítandó meg. Eleinte a lovat valamivel előbbre kell nyergelni, mint a hogy annak rendszeren történnie kell, hogy a ló megindításakor minden ellenszegülésnek eleje véssék.

A csikózáblával való kantározást bizonynyal valamennyi istállóban nevelt ló megtíri.

Ha ez alkalommal a ló fogait összeszorítja, akkor a bal kéz mutató ujját a szájnak fogatlan szélénél be kell dugni, és a zabla azon pillanat-

ban tolandó a szájba, midőn azt a ló ezen inger folytán kinyitja.

A fogaknak erős zakos szétnyitása folytán a ló fejét fogja felteni és később mindig nehezebben engedi magát felkantározni.

681.

Ha a pótllovak már készségesen engedik magukat nyergelteni és felkantározatni, akkor a lóra ülés és leszállás gyakorlandó.

E czélból 4—6 pótló a lovárdában néhányszor körülvezetendő, hogy ezek azzal megismerkedjenek. E lovak azután a lovarda közepén körülbelül 3—4 lépésnyire egymás mögött felállítandók.

A lovas fegyver nélkül van, pálczával.

Az első gyakorlatoknál néhány gyalog ember mint segéd legyen jelen.

A lóra ülést és leszállást kezdetben minden lovasnak nagy óvatossággal kell végbevinnie. A lóra ülés után a ló némi ideig állva maradjon. Ha ilyenkor zabot nyújtának neki ez nagy mérvben elősegítendi azt, hogy a ló csakhamar nyugodtan állva maradjon, a mire igen nagy figyelem fordítandó.

Meginduláskor az első napokban egy idősebb ló menjen elől, melyet azután a fiatal lovak készségesen követhetnek, a minél ezek eleinte 6—8 lépésre menjenek egymás mögött.

A lovak főleg lépésbe és egy kissé ügetésben is lovagolandók, mely utóbbi azonban eleintén 5

perznél tovább ne tartson és melynél a könnyű ügetés megengedendő.

Azon mérvben, a mint a lovak erősödnek, jobb színt kapnak vagy épen szilajságot mutatnak, többet is kell járniok és minden esetre ügetni kell velök mindaddig, míg istálló-szilajságuk el nem mulik.

Ha erre nem ügyelünk, a lovak szabálytalan ugrándozásuk által inaik és csontjaikban kárt szenvednének, és úgy a lovaglásnál, mint az istállóban rossz szokásokat tulajdoníthatnának el, a melyekről azokat később nehezen lehet leszoktatni.

Ha valamely ló vágatni kezd, engedni kell míg magától át nem megy ismét ügetésbe.

Váltás czéljából csak az átlóváltás alkalmaszthatik.

Eleinte minden fordulatnál főképen a belső szár és a belső csoport kell hogy hasson; arra, hogy a ló farta ki ne essék, még nem szabad igyekezni, mert a fiatal lovak még nem szedhetők össze. A szögletek jól kikerekítendőek. Az első időben minden szárhátásnak — majd húzva, majd megeresztve — mélyen tartott kézzel kell történnie. Lassankint azonban rászoktatandó a ló, hogy a fokozatosan erősödő hatású szárhátásnak engedjen.

Előrehaladott kiképzésnél csak akkor szabad a szarát megeresztetni, mikor a ló már tényleg

engedett. Ha a száratat ilyenkor rögtön meg-
eresztjük, ezáltal leggyorsabban tanulja meg a ló
a szárhuzást megérteni.

A lovak az átlóváltás, a megállítás és meg-
indítás által, valamint az átmenet által lépésből
ügetésbe és viszont: a szárral és czommbal némileg
megismerkednek és egyenesre állított fej mellett
támaszkodni tanulnak.

684. Ha lovak az ügető mozgást már megérthetés
nélkül végzik és ha lépésben, valamint ügetésben
erőteljes járásnak, akkor megkezdhető a lovas
életk tilis ugrásba való beyakorlásuk az
első mód szerint és azután — megfélemleni elő-
haladott fejlettség mellett — a tulajdonképeni
idomítás alá vehetők.

71. §.

II. időszak.

685. Ezen időszakban a fiatal lovak a lovardába
jutnak és lezke előtt és után lépésbe ugyanazon
módon jártatandók, a mint ez a 336. pontban
elő van írva.

686. A II. időszak kezdetén a lovakat nem kell
összeszedni és azok leginkább egyenesen lova-
golóknak. Ez alkalommal «gyenkén» az
első mód szerint kell lovagolni.

Az oktatónak minden törekvése oda irányul-
jon, hogy a lovak fűtőgépén járólka válla-
jána ké vagyis a lovaknak a zablára támasz-
kodva jól előre kell menniök, mivelből azok
ezen időszakban a szabályos ütemnél sebesebb
ütemben lovagolandók. A vágta már ezen idő-
szakban is igen hasznos; oly lovak, melyek
hajlandók a kéz mögött maradni, ez által szárra
jutnak; a lustákban fölébresztetik a menet-ösztön,
az istálló-szilajok megszűnnek figyelmeletnek
lenni, olyanok végre, melyek hátukat megmere-
vítik és lélekzetüket visszatartják, indíttatva lesz-
nek, hogy eme hibájukat elhagyják.

A pótlóvaknál eleintén az átmenet ügetésből
vágta b a legkönyvebben úgy történik, hogy a
lovakat nagy körbe vesszük és azután mindkét
czommbal addig hajjuk előre, míg csak magunktól
vágta bba nem mennek át, a mi legtöbbnyire helye-
sen fog történni. Ezután a lovakal nehányszor a fal
mellett körül kell lovagolni a nélkül, hogy nagyon
visszataratvának vagy tovarohanni engedtetének.
Az ügetésből vágta bba való átmenetre a szög-
letek is előnyösen felhasználhatók.

Ha valamelyik ló hánisan ugrott volna be
vagy kereszteszénék, akkor az lassanként ügetésbe
veendő és újból vágatásra biztatandó.

Ha a lovak már készségesen haladnak, akkor
igyekezni kell azoknak fokozott tartást adni

az állat, hogy a nagy körben összeszedett lépésben és üggetésben lovagoltatnák.

Ha a lovak a szárhúzásnak készségesen engedelmestkednek, akkor megkezdendő a «vállat be» gyakorlat nagy körben és hozzá kell fogni a szögleteknek különös gonddal való átlövaglásához.

689.

A «vállat be» első gyakorlatainál majdnem kizárólag csak a belső szar és ozomb használható, a külső szar és ozomb pedig csak később tartás a lovakat jobban össze és ezzel akadályozza meg faruknak kidülését.

Nemely ló az oldalt-ösztonzó ozomb elől kitér, a nélkül hogy annak nyomását bevárna. A lovasnak nem szabad magát e hibás kiterés által tévútra vezetetni és azt hinni, hogy a ló nagyon is ozombperzekény. A külső szarnak és ozombnak jó ellentartása, a nélkül hogy a belsők végkép hatályon kívül helyeztemének, továbbá ismételt megállitás és megindítás, végre a fordulatok e hibát megszüntetik.

690.

Ha a lovak ezáltal engedelmesekké lettek, akkor «egyenként» kell lovagolni a második mód szerint.

Ha a lovak már annyi tartással bírnak, hogy az üggetésből megkezdés könnyen megállíthatók, akkor a «hátra lépés» gyakorlatodó!

Elintén nem szabad követelni, hogy a hátralepés tökéletesen jól hajrassék végre, minthogy a pótlóvaknál csak arról van szó, hogy egyáltalában készségesen és nyugodtan hátramenjenek. Tanácsos az is, hogy ne gyakorolhassék velük túlságos gyakran a hátralepés.

A hátralepést sohasem szabad erőszakkal követelni.

Nemely ló a hátraleptetésnek orra előrenyújtása, szájjának felhajrása, kinyújtott és szétterjesztett lábainak földhöz ékelése vagy ágaskodás által ellenszegül, ez azt bizonyítja, hogy az ilyen ló az összeszedett lépésben való lovagolás és nagy körben való üggetés által nincs még a hátralepésre kellően előkészítve.

Ha a ló az itt említett módon ellenszegül a hátraleptetésnek, akkor a lovasnak nem szabad azt közvetlenül emez állásból a hátralepésre kényszeríteni, hanem a lovat előbb néhány lépésre léptesse előre, vagy valamelyik ozombnak hatása által egyik hátsó lábát helyzetesse mozgásba, és a két ezután igyekezzék ismét azt a hátralepésre bírni és eleinte elégedjék meg azzal, ha a ló oldalvást és hátrafelé lép.

Ha a ló siet a hátra lépésnél, akkor rögtön ismét előre kell lovagolni, mert e sietés alkalmat szolgáltatna a szárnak mögé való visszahúzódásra és egyéb rossz szokásra. Ígykép a ló a helyett, hogy a lovasnak engedelmestkednék, kiönvja magát annak befolyása alól.

692. Ezután a «féloldalazás» kezdendő meg.

Ennél eleinte mérsékelt oldallépéssel is meg kell elégedni és csak arra ügyeljünk, hogy a lovak a belső szárra állítva maradjanak és jól előremenjenek.

Gyakran előfordul, hogy egyes lovak e gyakorlatnál nem engednek kellőleg a külső ezombnyomásának. Ilyeneknél, ha a szárnak, különösen a külsőnek kitartása nem elégséges, a lófej néhány lépés tétele alatt amaz oldal felé fordítandó, a melyen a ezombnak ellenszögülni. Mihelyt azonban e lovak megérették, hogy a lovas mit kíván, lassanként ismét visszaadandó nekik a helyes fejállás.

Más lovak igen sietnek a fal felé; ezek a belső ezombbal többször jól előrehajthatók, néhány lépésnyire egyenest lovagolandók és aztán ismét a féloldalazásba veendők.

693.

A sebes ügetés előgyakorlataképen néha az ügetés üteme is sebesítendő. Az első gyakorlatoknál csak mérsékelt követelményekkel kell föllépni és még később sem szabad elfeledni, hogy némely lónak még mesterességesen sem adható meg ama szabad mozgás, melylyel mások már a természetétől bírnak.

Némely ló eleinte sebesebb ütemben igen könnyű szártámaszkodás mellett megy jobban, míg más lovak maguktól erősebben belefeküsznek a szárukba. A lovasnak a gyakorlatok első idejé-

ben lovához kell alkalmazkodnia és ez utóbbinak csak lassanként kell megadni amaz erősebb támaszt, a mely mellett a ló a sebes ügetésben a legnagyobb tökéletességet elérheti.

Sebes ügetésnél is ügyelni kell a lépések egyenletességére.

Vannak lovak, melyek ügetésben nem jártanak tisztán. A nem tiszta járásnak oka legtöbbször abban rejlik, hogy a ló egyik vagy másik szárnak még nem tud kellően engedelmesskedni és tagjait megmerevíti.

Ez esetben a ló először lépésben, aztán rövid ügetésben és lófej-hajlítás által teendő engedelmessé a szárukra.

Gyöngge alkalmat igen élénk véralakattal bíró lovak gyakran széleskedésből nem járnak tisztán. Ezek nagy békétűréssel rövid, de nem hiúságosan összszedett ügetésben lovagolandók.

Ha a nem tiszta járásnak a ló lustasága és figyelmeletlensége az oka, akkor előnyös az ügetésben való élénk lovaglás.

Ha a ló hátának gyöngeségében rejlik az oka, akkor mindenekelőtt a ló nyaka és feje mélyre állítandó, szintúgy kell eljárni akkor is, ha a ló egyik hátsó lábával gyöngesége miatt nem képes a többit kellően követni. Ez utóbbi esetben még azonki-vül az ütem a gyöngébb láb után szabályozandó mindaddig, míg ez rövid ütemben egyenletesen képes követni a többi lábakat;

csak ezután szabad ismét élénkebb utemre átmenni.

Ha a ló különben jó, akkor a lovasnak ügyetlenségében is lehet az ok. Ez esetben a lovas megfelelőleg oktatóandó vagy felváltandó.

695. Minden lezke végén egyenként ki kell lovagolni az arczavonálpól.

E végtől eleintegyik lovas a másiktól 1—2 lépésnyi távolságra vonul fel. Ha valamelyik ló a sori közelebbe érve, ahhoz minden áron zárkózni törekszik, úgy az illető lovasnak többször el kell a sor mellett lovagolnia és csak ha a ló már készségesen halad ott el, akkor kell róla a sorból távolabb eső ponton leszállani.

696.

Ezen gyakorlat után az oktátónak lóni kell.

Az első napokban a lópor egészen vagy részben kiveendő a gyakorlati töltényből. A forgópisztolyt eleinte a lovaktól elfordítva és nem igen közel kell elsíteni. A lovak lovás után az oktató felé lovagolandók, ki még néhány lépésnyire hátramegy és lassanként utóléretvén magát megáll, a lovaknak hizeleg és zabot ad.

Ha a lovak már nem félnek többé, akkor — miután azok állanak — előttük és mögöttük is kell lönni.

Végre minden lovas maga is löjjön, a forgópisztolyt azonban nem szabad a ló fejéhez igen közel tartani.

Ha valamely ló ezen gyakorlat alatt nyugtalanodik, nem szabad azt megbüntetni, mint-hogy nyugtalanosság oka félelem és oktalanság.

A lovakat továbbá már most hozzá kell szoktatni a fegyverekhez és a dobhoz.

Eleintén csak a kardhüvely kötendő fel.

A lovaknak a dzsidához és zászlóhoz való szoktatása végett az oktató eleintén a dzsidát vagy lobogót forgatván, eltávozik, miután a lovasok öt követik. Ha ezt a lovak bátran megteszik, az oktató megáll és zabot ad nekik.

Az oktató később a dzsidának vagy zászlónak szakadatlan forgatása mellett, a helyben állva maradó lovakat körüljárja és végre előlről feléjük megy.

Hasonló eljárást követ az oktató a dobbal.

Kezdetben lassan pergeti azt és eltávozik a lovaktól, melyek utána indítottának; végre erősen dobolva, feléjük megyen.

A lovaknak minden ilyen gyakorlat után zabot adjon az oktató.

Az utóratás lovasa a III. időszakban eleinte az első, később a második mód szerint naponta lovandók.

Ezen időszak vége felé a lovakkal kisebb osztagokban, meghatározott rend nélkül, hetenként egyszer-kétszer ki kell a szabadba lovagolni,

hogy a lovak a társaságban való járáshoz és minden előforduló tárgyhöz hozzászokjanak és a terepen toronyiránt ügyesen menni tanuljanak. A szabadda való időnkénti kilovaglás igen előmozdítja az időmítást és felkölti a lovakban a kedvet a menésre.

72. §.

III. időszak.

700. Az ezen időszakbeli munkának főképen az a célja, hogy a lovak ügyessé, fürgévé és könnyén fordíthatóvá tétessenek.

A jó járás további fejlesztése ezen időszakban is folytatandó.

701. A lovak mindenekelőtt lépés- és ügetésben jobban összeszedetnek, továbbá nyakszirtojuk hajlékonyabbá és szájuk eleve nebbé tétetik.

A nagy körben való lovaglásalkalmával az ügetés előírt üteme időnként kissé megrövidítendő, hogy ezáltal a lovak jobban összeszedhetők legyenek valamint hogy azok hátulja erősbíttessék és hajlékonyryá tétessék.

A rövid ügetés azonban állandóan tiszta és élénk kell, hogy maradjon.

Vontatott és nem tiszta járás a szándékolt cél ellenkezőjét eredményezné.

Ügetésből gyakrabban meg kell állami. Nyenkor a lovakat hozzájuk szoritott czombból jól összeszedve, mozdulatlan kéz mellett a zabra, ráadására kell készíteni. Ha ennél valamelyik lo hajlamot mutat, hogy hátrafelé kitéljen, akkor az egy-két lépésnyire mindig újra előregyemandó.

Ezen időszakban igen hasznos, ha ismételtén gyakoroljuk a rövidebb ütemekből a sebesebbekbe való átmenetet.

Ez időszak folyamán a kisebb fordulókat is valamint a «farat» is gyakorlandó és a lovak ezen végrehajításában tökéletesbítenők.

Ezen oldaljárás megkezdésére egy fordulat használtassék fel, a mely alatt már a külső czomb erősebben odanyomandó, mint rendszeren és a melynél egyszersmind a szárákkal kissé jobban ki kell tartani.

Oly lovak, melyek a külső czombnak ellenszegülnek, fejüknek az ellenszegülési oldal felé való fordítása által birandók engedelmességre és csak ha ezt megteszik, akkor veendők lassanként ismét a helyes fejállásba.

Az ügetésből való b e n g r a t á s n á l (399. pont) nagyon ügyelni kell arra, hogy a lovak ne sípsenek és ne rohanjanak, így a rövid vágásban is el lesz kerülve a nyugtalanság.

704.

705. Csak ha a lovak ezt már megfelelően megtudják tenni, akkor kell a lépésből való beugrást elkezdeni.

Ennél igen előnyös, ha eleinte a lovak néhány lépésnyire ügenni hagyjuk és azután fokozatosan mindinkább rövidebbre szabjuk ezen ügető mozgás tartalmát.

706. Midőn a lovak úgy jobbra, mint balra nyugodtan és biztonsággal beugranak, továbbá a nagy körben jól megmaradnak rövid vágásban, akkor elérkezett az ideje annak, hogy velük a vágta s később a futtatás is gyakoroltassék.

707. Ezen időszakban az ugratás lovas nélkül ül naponta folytatandó és az időszak vége felé hetenként kétszer a lovasossal együtt is kell ugratni.

73. §.

IV. időszak.

708. Ha a ló minden jármódban nyugodt fejállással helyes támaszkodás és tartás mellett bátran megy előre és minden tekintetben engedelmés, akkor a feszítőzablával kantarozható fel.

A feszítőzabla fekvésére és odaillesztésére a legnagyobb figyelem fordítandó.

Igen érzékeny lovaknál a feszítőzabla eleintén a rendesnél kissé följebb fekidjék, és az állóláncz egy szemmel hosszabbra esatoltassék, mely utóbbi eljárás egyébiránt kezdetben valamennyi pótlónál követendő.

Az első napokban kézbe vett csikózablák kal kell lovagolni, a mikor ezeknek erősebben kell hatniok, mint a feszítőzablászáraknak; később azonban a csikózabla-szárak csak akkor működnek közre, ha a ló a feszítőzabla-szár meghúzásának nem engedelmeskednék eléggé.

Eleintén, főleg az igen érzékeny szájt lovakkal szemben csak csekély követelésekkel kell föllépni, mert a feszítőzablától eljlesztett lovat igen nehéz megjavítani. Az ily lóról a feszítőzabla ismét leveendő.

Az első napokban nem szabad az oldaljárásokat lovagolni és főleg arra kell ügyelni, hogy a lovasok könnyen vezessenek, a lovak pedig nyugodtan tartásák fejüket és mindkét száron menjenek.

Ha a lovak valamennyi gyakorlatban kelts 710. ügyességet nyertek, akkor bizonyos időn át csupán feszítőzabla-szárakkal lovagolandók.

Ekkor azután elérkezik az ideje, hogy a lovak a kardnak lóháton való használatát

megszokják. E végbői a kard eleinte lassan, végzőnyszó nélkül húzandó ki és erre néhány kardforgatás vándor végbe.

712.

Oly állomáson, hol gyalogság is van elhelyezve, a lovak ehhez hozzászoktatandók.

Mielőtt valamely pótló a szakaszba besoroltatnák, vele azon lovas, kinek az át fog adatni, még a pótló-osztályban tökéletesen ismerkedjék meg.

Végül a pótlóvat egyszer-másszor arcvonalba kell állítani, hogy a sorban és rendben való menést megszokja.

FÜGGELÉK.

Kürt- (trombita-) jelek.

(Azon jelekkel, melyeket csak egyes csapatnak használnak, ez különösen meg van jelölve.)

Egyszerű fuvás.

Kifarva.

Kettős fuvás.

Kifarva.

Vigyázz!

Menettemben.

Előre.

(A Diszjel kezdete.)

Menettemben.

Lépések*)

b. j.

*) A lépést a jelek beállításakor azért használjuk, hogy a tanoncok a jelek átrembesztéséről tiszta fogalmat nyerjenek. A lépés azonban változó és mindig a jel üteméhez igazodik.

Hátra. (Jobbasság.) Az arcvonal megfordítása. Atkanyarodás.

(A. Takarodó, jel kezdete)

Menetkémben.

Musical notation for 'Hátra. (Jobbasság.)' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Jobbra.

Menetkémben.

Musical notation for 'Jobbra.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Balra.

Menetkémben.

Musical notation for 'Balra.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Húzódás jobbra (balra)

(Lovasság)

jelzésére alszór az «Előre» s rá közvetlenül a «Jobbra» («Balra») jel adatik.

Végrehajtás.

(Jobbasság)

Menetkémben.

Musical notation for 'Végrehajtás.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Allj.

A közönös menetkémről
váltással lassabb.

Musical notation for 'Allj.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Lefujni.

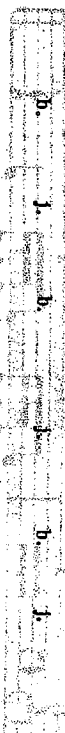
Menetkémben.

Musical notation for 'Lefujni.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

Gyalogmenet.

115 lépés percnként

Musical notation for 'Gyalogmenet.' in 2/4 time. The staff shows a sequence of notes: a dotted quarter note (b), an eighth note (j), a dotted quarter note (b), and an eighth note (j). The notes are beamed together in pairs.

b. j. b. j. b. j.

b. j. b. j. b. j.

A gyalogmenet a gyalogság és a gyalog kivonult lovaság (tüzérség) meneténél fuvandó. Temetésnél a menetet lassabb ütemben kell fújni.

Lépést.

(Gyalogság.)

115 lépés percenkint.

gyalogmenet első négy üteme.

Lépést.

(Lovasság.)

Menetkamben.

Gyorslépés.

(Gyalogság.)

125 lépés percenkint.

b. j. b. j. b. j. b. j.

Futólépést.

Ügetést.

(Lovasság.)

160 lépés percenkint.

b. j. b. j. b. j.

Vágólt.

(Lovasság.)

Menetitemben.

b. j. b. j. b. j.

Rajta-rajta.

(Lovasság.)

A gyorslépés ütemében.

b. j. b. j. b. j.

Tüzelni.

A gyorslépés ütemében.

b. j. b. j. b. j. b. j.

Tüzet szüntess.

A gyorslépés ütemében.

b. j. b. j. b. j.

Roham.

(Gyalogság.)

A gyorslépés ütemében.

b. j. b. j. b. j. b. j.

Roham.

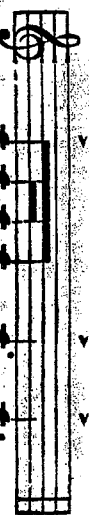
(Lovasság.)

A gyorslépés ütemében.

b. j. b. j. b. j.

Menetitemben.

b. j. b. j. b. j.

Lovasság.

(Gyalogság, tüzérség.)

Menetitemben.

b. j. b. j. b. j.

Pihenő.

Lőről.

(Lovasság.)

Menetitemben.

Kétszer kell fujni.

Sorakozó.

Lóra. Kivonulás lóháton.

(Gyalogság, tüzéség.)

(Lovasság.)

Menetitemben.

Kétszer kell fujni.

Riadó.

(Sorakozó, azután gyorslépés.)

A gyorslépés-ítékemben.

Kétszer kell fujni.

Tűzriadó.

A «Lovasság» jel tőbbször fuva.

Ról hívó.

A közhíves menetitemnél valamivel lassabban.

Kétszer kell fujni.

Egész hívó.

Gyülekező.

(Lovasság.)

Étetés.

(Lovasság.)

A közhíves menetitemnél valamivel lassabban.

Az egész hívó második része az elsőől észrevehetően elválasztandó és erős hangsúlyozással kezdendő meg.

Felkanyarodás. Kivonulás gyalog.

(Lovasság.)

Menetitemben.

A gyalog kivonuláshoz a jelet többször kell fujni.

Templomba hívó.

(A Takarodó-ban bennfoglalattik.)

Lassan, ünnepélyesen.

Kétszer kell fújni.

Ha a templomba hívót első ízben kétszer végig fújták, utána egy egyszerű fuvás, a második ízbeni fuvás után egy kettős fuvás jelt kell adni, és a harmadizben történt fuvás után lefuvás következik.

Jelek a mise alatt.

A mise kezdete: egy egész hívó

Glória: Vigyázz, Tűzelní;

Első Evangélium: Vigyázz, Tűzelní;

Urfelemtetés: Vigyázz, Imához (1. és 2. ütem);

Második Evangélium: Vigyázz, Tűzelní;

A mise vége: egy egész hívó;

Aldás: Vigyázz, Imához (1. és 2. fél ütem);

Az istentisztelet vége: lefújni.

Ha «Aldás» nem fordul elő, akkor már «a mise vége» jel után kell lefújni.

Figyelmeztető kürt- (trombita-) jelek

Ó cs. és apostoli kir. Felsőge érkezésekor:

Három egész hívó és a diszjel.

Cs. és kir. Fenségek érkezésekor.

Két egész hívó és a diszjel.

Midőn a m. kir. honvédelmi minster — ha tábornoki rendfokozatot visel és katonai egyenruhában jelenik meg — a közös hadügy-minister, egy tábornagy, egy hadseregfelügyelő, az összes fegyveres erő vezérkarának főnöke, egy hadsereg-parancsnok (főparancsnok) a neki alárendelt csapatok körletébe, a m. kir. honvédség főparancsnoka vagy ennek helyettese, egy hadtestparancsnok a neki alárendelt csapatok, illetőleg katonai terület körletébe, a honvéd lovasassági és tüzérségi felügyelő — ha altábornagyi vagy ennél magasabb rendfokozatot visel — a neki alárendelt lovasasság körletébe, végre a hadi tengerészlet parancsnoka és egy cs. és kir. hajóhad parancsnoka a monarchia tengerpartjának körletébe érkezik.

Három fél hívó és a gyalogmenet első része.

Gyalogsági (lovasassági) tábornok vagy altábornok

és tábornagy érkezésekor

Két fél hívó és a gyalogmenet első része.

Altábornagy, azonkívül vezérőrnagyi rendfokozatban lévő honvéd kerületi (hadosztály) parancsnok vagy honvéd lovassági (tüzérségi) felügyelő érkezésekor (utóbbiaknak a nekik alárendelt kerület (hadosztály) illetőleg a nekik alárendelt csapatok körletében :
Három fél hívó és három kettős fúvás.

Vezérőrnagy érkezésekor :

Két fél hívó és két kettős fúvás.

Az őrségek kihívására.

Egy egész hívó és egy egyszerű fúvás.

A keszrittség kihívására :

Egy egész hívó, egy egyszerű fúvás és gyorslépés.

Az ügyeleti őrmester kihívására :

Egy fél hívó és egy kettős fúvás.

A napos tizedesek és ügyeleti őrvezetők (huszárok) kihívására :

Egy fél hívó és egy kettős fúvás.

Ezen jelre minden alosztálytól egy ügyeleti tisztessnek (ügyeleteshuszárnak) a gyülekező helyen meg kell jelennie.

Kihirdetések alkalmával a «Vigyázz» jelt háromszor fúják.

**Felhívójelek csapattestek, nagyobb lovass-
testek, osztályok és alosztályok számára.**

Minden csapattestnek, továbbá minden lovas-hadosztálynak és lovasdandárnak van egy lovas-hadosztály vagy lovasdandár hívója, melylyel az felhívható.

E hívók a honvéd kerületi (hadosztály) parancsnokságoknak bejelentendők, nehogy egyetlen vagy hasonló hívók által tévedések keletkezzenek.

Valamely osztálynak felhívására az ezredhívó után annyi kettős fúvásnak kell következnie, amennyi az illető osztály szolgálati számának megfelelő.

Valamely alosztály elsősorban az ő osztályának megfelelő kettős fúvással, azután pedig annyi egyszerű fúvással hívatik fel, a mennyi osztálya kötelezően belül sorszámának megfelelő.

Ha több csapattest van együtt, akkor azt a jelet, mely valamennyi csapattestre vonatkozik, a «háromszor Vigyázz» figyelmeztetőnek, — nagyobb lovastesteknél ezek felhívó jelének, — azt a jelet pedig, mely csak egy csapattestet illet, az illető ezred-(osztály)-hívónak kell megelőznie.

Kürt- (trombita-) jelek menetek alatt.

(Szolg. Szab. II. Rész.)

Letujni.

A szabályszerű könnyítések megengedése.

Fél hívó.

A megengedett könnyítések beszüntetése.

Állj.

A mozgásnak ideiglenes beszüntetése.

Állj — Pihenő (Lóról).

Rövid pihenő.

Állj — háromszor Pihenő (Lóról).

Hosszú pihenő vagy véletlen tartózkodás, a mely előreláthatólag legalább félóráig tart.

Sorakozó (Lóra).

Valamennyi csapat- és vonatnak menetkész állapotba helyezése.

Előre.

A menét folytatása a menetirányban.

Balra — Jobbra.

Az ut jelzett oldalára való átmenet.

**Kürt- (trombita-) jelek vasúti szállít-
mányoknál.**

(Szolg. Szab. II. Rész.)

Vigyázz — Pihenő (Lóról) — Jobbra vagy Balra.

Kiszállás egy közbeeső állomáson hosszabb pihenés ezéjából.

Vigyázz — Pihenő (Lóról) — Fél hívó —**Jobbra vagy Balra.**

Kiszállás egy közbeeső állomáson átkezes ezéjából.

Vigyázz — Előre.

Ismét beszállani.

Vigyázz — Sorakozó (Kivonulás löháton) —**Jobbra vagy Balra.**

Kiszállás a végállomáson.

**Kürt- (trombita-) jelek a gyakorlatveze-
léség részére csapatgyakorlatoknál.**

Csapatgyakorlati utasítás.

Háromszor Vigyázz — háromszor Pihenő.

A gyakorlat felbeszakítása.

Háromszor Vigyázzz — Diszjel (I. rész).

A gyakorlat folytatása.

Háromszor Vigyázzz — háromszor Lefujni.

A gyakorlat befejezése.

Háromszor Vigyázzz — három egész hívó.

Megbeszélés.

Háromszor Vigyázzz — három egyszerű fuvás.

A felparancsnokok és döntőkök gyülekezése
a gyakorlatvezetőségénél.

